

การศึกษาวรรณกรรมคำสอน
จากเอกสารสมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้ว
ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต จ.ตราด

ดวงดาว ศิลาอาศน์

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 208392

ภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2546

มหาวิทยาลัยบูรพา

คำนำ

วรรณกรรมท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ของคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในยุคสมัยนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าล้วนให้คุณค่าแก่ผู้ศึกษาทั้งสิ้น หากแต่ยังมีวรรณกรรมท้องถิ่นอีกจำนวนมาก ที่ขาดผู้ศึกษา ในครั้งนี้ ผู้จัดทำจึงทำการศึกษาวรรณกรรมคำสอนจากสมุดไทย เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพฤตผา วัดโฆธานิมิต จ.ตราด ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภาษา หลักคำสอน และความเชื่อต่าง ๆ และการศึกษาครั้งนี้ ยังช่วยให้เอกสารโบราณนี้ แพร่หลายไปในวงที่กว้างขึ้น

หวังว่างานวิจัยในครั้งนี้ จะมีประโยชน์กับผู้ที่สนใจอยู่บ้างไม่มากก็น้อย

หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย และยินดีรับฟังข้อติชมทุกประการ

ดวงดาว ศีลาอาสน์

1 ตุลาคม 2546

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอาจารย์ฉลวย มงคล ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา เสนอแนะวิธีการศึกษาค้นคว้า ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและตระหนักในพระคุณอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความรู้และวางพื้นฐานแนวความคิดในการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ และงานวิจัยนี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่ได้รับการจูงประกายความคิด และชี้แนะในการทำหัวข้อนี้จากอาจารย์รัชวัช บุญโสมทก ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

นอกจากนั้น ขอขอบคุณ พ่อ แม่ ที่คอยเป็นกำลังใจ และอบรมเลี้ยงดูอย่างดีมาตลอด ทำให้มาถึงวันนี้ได้ สู้สุดท้ายขอบคุณเพื่อน ๆ น้อง ๆ ทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษาให้กับผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยจะจดจำความประทับใจที่ได้รับจากทุกท่านไว้ตลอดไป

ดวงดาว ศิลาอาสน์

1 ตุลาคม 2546

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	วิธีดำเนินการค้นคว้า.....	3
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2	ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดตราด.....	6
	สภาพภูมิศาสตร์.....	6
	ภูมิประเทศ.....	6
	ภูมิอากาศ.....	7
	ประชากร.....	7
	ศาสนา.....	7
	ศาสนสถาน.....	7
3	ลักษณะภาษาในเรื่อง เข้าเมืองแก้ว.....	10
	1. อักษรที่ใช้ในการบันทึก.....	10
	2. เนื้อหา.....	60
	3. รูปแบบการเขียน.....	60
	4. ส่วนวนโวหาร.....	63
	5. ภาษากาพย์.....	66
4	หลักคำสอน และความเชื่อ.....	71
	1. หลักคำสอน.....	73
	2. ความเชื่อ.....	78
5	สรุป อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	86
	ลักษณะและรูปแบบการเขียน.....	86
	หลักคำสอนและความเชื่อ.....	86
	อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า.....	87

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ข้อเสนอแนะ..... 87

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

สมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษานี้ พบต้นฉบับอยู่ร่วมกับเรื่อง สุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่ ผู้วิจัยสนใจเรื่องนี้ตั้งแต่ตอนที่พบฉบับสำเนาที่ภาควิชาภาษาไทย โดยการแนะนำของศาสตราจารย์รัชช ภูมโนทก ครั้นเมื่อศึกษาด้านฉบับจริง ก็ทราบได้ว่า เรื่องนี้เป็นการนำธรรมเนียมมาเขียนเพื่ออ่านกันในสมัยก่อน ตอนต้นเรื่องเนื้อความขาดไปเล็กน้อย ตอนท้ายกล่าวถึงวันที่ประพันธ์ นั่นคือ วันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ปีมะโรง พ.ศ.2375 ส่วนที่มีการลงท้ายว่าเป็นหนังสือของหลวงพุดตานนั้น สามารถตีความได้ 2 อย่าง คือ หลวงพุดตาเป็นผู้แต่ง หรือเป็นหนังสือของหลวงพุดตา แต่ในที่นี้ ผู้วิจัยตีความว่า หลวงพุดตาคือผู้แต่ง และเรื่องนี้มีลักษณะเป็นสมุดไทยขาว นำมาจากวัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ซึ่งยังไม่มีผู้ใดได้ปริวรรตและศึกษามาก่อน และจากการศึกษาพบลักษณะเฉพาะจำนวนมาก โดยเฉพาะการใช้วรรณยุกต์ จะใกล้เคียงกับสำเนียงถิ่นก็เป็นได้ อีกทั้งมีคำภาษาถิ่นปรากฏอยู่ เช่น กรอก (ตลก) , กรีก (ตลก) ด้วยเหตุที่เป็นภาษาของท้องถิ่นของผู้วิจัย จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ดังนั้นการศึกษานี้ นอกจากจะเป็นการจรดโลงไว้ซึ่งคุณค่าของหนังสือสมุดไทย อันเป็นมรดกของชาติแล้ว ยังจะได้รับความรู้ในด้านภาษา คำสอน ความเชื่อ ของบุคคลในท้องถิ่น อันเป็นผลสะท้อนที่เราจะพบได้จากวรรณกรรมอีกด้วย

วรรณกรรมแบ่งย่อยได้เป็นวรรณคดีแห่งชาติ และวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมทั้งสองประเภทนี้ ต่างก็มีคุณค่าตามลักษณะเด่นของวรรณกรรมนั้น ๆ สำหรับวรรณกรรมที่ผู้วิจัยเลือกมาศึกษาในครั้งนี้เป็นวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมประเภทนี้ถือเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกวิธีการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ เพราะวรรณกรรมทุกประเภทสามารถศึกษาภาษา ศาสนา อาชีพ แนวความคิด หรือค่านิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ เป็นการสะท้อนภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้นให้ผู้อ่านได้เห็นอย่างชัดเจน

ส่วนการถ่ายทอดวรรณกรรม มี 2 วิธี คือ ถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า หรือเรียกว่ามุขปาฐะ กับถ่ายทอดด้วยการเขียน หรือเรียกว่าวรรณกรรมที่จารึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งก็มีลักษณะแตกต่างกันไป ในสมัยก่อนมีการบันทึกบนแผ่นหิน บันทึกในสมุดข่อย สมุดไทย และใบลาน โดยเขียนด้วยตัวอักษรขอมบ้าง อักษรไทยน้อยบ้าง หรืออักษรไทยบ้าง

เรื่องเกี่ยวกับสมุดข่อย หรือสมุดไทยนี้ พชรวรรณ จันทรางศุ ได้เขียนอธิบายไว้ว่า สมุดข่อย หรือสมุดไทย คือ เครื่องเขียนหนังสือของไทยมาแต่โบราณกาลเล่มสมุด ทำด้วยกระดาษข่อยแผ่นยาวแผ่นเดียว พับกลับไปกลับมาเป็นชั้นให้เป็นเล่ม ชั้นหนึ่งเรียกว่า “เหนิก” อ่านว่า สะ - เหนิก หนึ่ง สมุดเล่มหนึ่งโดยมากมีราว 20 - 40 เหนิก ปกสมุดด้านหน้าด้านหลัง หุ้มด้วยหนังหรือผ้า และตกแต่งสวยงาม โดยทั่วๆ ไป สมุดไทยแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ สมุดไทยสีขาว เขียนตัวอักษรด้วยดินสอดำหรือหมึกดำลงบนพื้นกระดาษสีขาว และสมุดไทยสีดำ เขียนตัวอักษรลงบนแผ่นสมุดสีดำด้วยรง (ยางไม้สีเหลือง) (พชรวรรณ จันทรางศุ, 2546, หน้า 2)

วรรณกรรมในสมัยโบราณ ที่ได้บันทึกลงในสมุดข่อย สมุดไทย และใบลานดังกล่าวข้างต้น ล้วนให้คุณค่าแก่ผู้ศึกษาทั้งสิ้น แต่ยังมีวรรณกรรมท้องถิ่นอีกจำนวนมากที่ยังขาดผู้ศึกษาค้นคว้าที่ปราณี ขวัญแก้ว ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาวรรณคดีของเรามีอยู่ในวงจำกัด กล่าวคือ ในวงวรรณคดีแบบฉบับเท่านั้น ส่วนวรรณคดีท้องถิ่นยังไม่มีผู้ศึกษาค้นคว้ากันอย่างจริงจัง ทั้งที่วรรณคดีเหล่านั้นมีคุณค่าควรแก่การศึกษา อาจอำนวยความสะดวกในด้านความเข้าใจชีวิต ความเข้าใจสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภาษาในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (ปราณี ขวัญแก้ว, 2518, หน้า 1)

วรรณกรรมเป็นผลิตผลทางความคิดของมนุษย์ ซึ่งใช้ภาษาเป็นสื่อในการแสดงออก วรรณกรรมจึงมีส่วนสัมพันธ์กับภาษาอย่างแยกกันไม่ออก นอกจากนี้ วรรณกรรมยังช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางภาษา มีคุณค่าทางอารมณ์ ทางด้านศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมอีกด้วย (วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ, 2521, หน้า 150)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาวรรณกรรมเรื่อง เจ้าเมืองแก้ว ที่ได้บันทึกไว้ในสมุดไทยซึ่งใช้บันทึกข้อมูล และความรู้ต่างๆ ถือเป็นหนังสืออ้างอิงแบบดั้งเดิมของไทยและของวัฒนธรรมอื่นๆ ในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่เดิม สมุดไทยหรือสมุดข่อย มีไว้สำหรับบันทึกหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ต่อมาจึงใช้บันทึกข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวิชาการด้านต่าง ๆ ด้วย ถือเป็นได้ว่าเป็นแหล่งอ้างอิงสรรพวิชาต่างๆ สำหรับอนุชนรุ่นหลัง และเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบการเขียนที่ปรากฏในสมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด
2. เพื่อศึกษาคำสอนและความเชื่อที่ปรากฏในสมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะการเขียน รูปแบบการเขียน ที่ปรากฏในสมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด
2. ทำให้ทราบถึงคำสอนและความเชื่อ ในวรรณกรรม อันจะทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวตราดได้ดียิ่งขึ้น
3. ทำให้เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ได้แพร่หลายเป็นอักษรไทยปัจจุบัน ง่ายต่อการนำมาศึกษาสำหรับผู้สนใจ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา จากต้นฉบับสมุดไทย ที่ได้จาก วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด เท่านั้น

วิธีดำเนินการค้นคว้า

1. อ่านข้อมูลเรื่องคำสอนธรรม จากสมุดไทย ซึ่งเป็นอักษรไทยโบราณ แล้วถ่ายถอดออกมาเป็นอักษรไทยปัจจุบันคำต่อคำ
2. ศึกษาลักษณะและรูปแบบการเขียน จากเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ในด้านลักษณะคำประพันธ์ ลักษณะภาษา และเครื่องหมายต่าง ๆ
3. ศึกษาคำสอน และความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด
4. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้แนวทางในการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ดังต่อไปนี้

กิ่งแก้ว เพ็ชรราช ได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมท้องถิ่นจาก ต.ทุ่งยั้ง อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ เรื่อง สวัสดิรักษาและสุภายิต โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการเขียน รูปแบบการเขียน ที่ปรากฏในเรื่องสวัสดิรักษาและสุภายิตจาก ต.ทุ่งยั้ง อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ และเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสวัสดิรักษาและสุภายิตกับวรรณคดีแบบฉบับ อีกทั้งยังศึกษาค้นคว้าเนื้อหา เพื่อให้ทราบความเชื่อ และสุภายิตที่ปรากฏในวรรณกรรม อันจะทำให้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวทุ่งยั้งได้ดียิ่งขึ้น (กิ่งแก้ว เพ็ชรราช, 2531)

ประชา พระแก้ว ได้ศึกษาวรรณกรรมสมุคย่อย เรื่อง ความเรียง ทำการศึกษาโดยเริ่มจากการปริวรรตจากต้นฉบับเดิมเป็นอักษรไทยปัจจุบัน และศึกษาค้นคว้าเนื้อเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ แก่นคิดที่สะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม วิเคราะห์ลักษณะตัวละครสำคัญ ลักษณะโวหาร และสำนวนการแต่ง ลักษณะอักษรวิธี นอกจากนี้คุณค่าของเรื่องยังสะท้อนให้เห็นค่านิยม กล่าวอย่างกว้าง ๆ ได้ 4 ประการ คือ สะท้อนค่านิยมทางศีลธรรม ค่านิยมทางอารมณ์ ค่านิยมทางวัตถุ และสะท้อนเรื่องการศึกษาอักษรวิธีของภาษาไทย (ประชา พระแก้ว, 2527)

ปราณี ขวัญแก้ว ได้ศึกษาค้นคว้าวรรณคดีชาวบ้านจาก บุคตา ต.ร่อนพิบูลย์ 3 เรื่อง คือ พระรถเมรี หอยสังข์ และวันคาร โดยศึกษาที่มาของเรื่อง ธรรมเนียมนิยมในการแต่ง จุดมุ่งหมาย ลักษณะคำประพันธ์ แนวคิด การดำเนินเรื่อง คุณค่าด้านสุนทรียะ ความสมจริง ค่านิยมของสังคม วัฒนธรรมประเพณี พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับวรรณคดีแบบฉบับ ผลจากการศึกษาค้นคว้าพอจะสรุปได้ 3 ประการ คือ พุทธศาสนามีอิทธิพลต่องานสร้างสรรค์วรรณคดีของชาติ วรรณคดีชาวบ้าน ซึ่งให้เห็นโครงสร้างที่มีแบบแผนของวรรณคดีไทยยิ่งขึ้น และวรรณคดีชาวบ้านย่อมจะสะท้อนสภาพชีวิต สังคม และวัฒนธรรม ประเพณี (ปราณี ขวัญแก้ว, 2519)

รวีพิมพ์ สมจิตร ได้ศึกษาวรรณกรรมกลอนสวดเรื่อง นางโกควดี อันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของกวีพื้นบ้าน ที่พยายามสรรค์สร้างวรรณกรรมมาใช้สวดอ่านกันฟังในที่ประชุมชน โดยศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของประเพณีการสวดอ่าน กลวิธีในการประพันธ์ รูปแบบฉันทลักษณ์ สำนวนโวหาร วิเคราะห์หลักธรรมคำสอน ความเชื่อ และแนวคิดเรื่องการสร้างโลกที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งให้คุณค่าทั้งด้านเนื้อหา และวรรณศิลป์ เป็นมรดกทางภูมิปัญญาอีกเรื่องหนึ่ง (รวีพิมพ์ สมจิตร, 2544)

สุรีย์วรรณ เด็กตระกูล ได้ศึกษาวรรณกรรมล้านนา เรื่อง โคลงหงส์ผาค่า ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับการคัดลอกสืบทอดต่อ ๆ กันมาในสำนวนต่าง ๆ ซึ่งการคัดลอกนั้นอาจทำให้เอกสารฉบับต่าง ๆ ที่ปรากฏในชั้นหลัง ๆ มีข้อความที่คลาดเคลื่อนจากต้นฉบับเดิม จึงนำมาชำระ

ด้วยวิธีการวินิจฉัยค้นฉบับ เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา เนื้อเรื่องโดยสังเขป และความแพร่หลายของวรรณกรรมด้านนาประเภทโคลง เรื่อง หงส์ผาคำ รวมทั้งศึกษาลักษณะตัวอักษร และอักษรวิธีการบันทึก เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วรรณกรรมด้านนาต่อไป (สุริยวรรณ เล็กตระกูล, 2529)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลักษณะการเขียน	หมายถึง	อักษรวิธีและเครื่องหมายต่าง ๆ
รูปแบบการเขียน	หมายถึง	ลักษณะคำประพันธ์ในเรื่องเข้าเมืองแก้ว จาก
วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด		
ความเชื่อ	หมายถึง	การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน		ว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้ อาจจะมีหลักฐาน
อย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้		หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริง เกี่ยวกับสิ่ง
นั้นก็		นั่นก็ได้
สมุดไทย	หมายถึง	สมุดแบบโบราณของไทย ทำจากใบข่อยหรือ
ใบลาน นำมาพับวางทบกลับไปกลับมา ใช้บันทึกข้อมูลและความรู้ต่างๆ		

บทที่ 2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดตราด

สภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดตราด เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่กำหนดโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การประกอบอาชีพ และวิถีการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นตั้งแต่ในอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ตราดเป็นจังหวัดเล็ก ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม การศึกษาเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม จะช่วยอธิบายเกี่ยวกับเรื่องราวของสังคม และผู้คนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สภาพภูมิศาสตร์

ตราด เป็นเมืองสุดท้ายทางทะเลด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ละติจูดระหว่าง 11 - 12 องศาเหนือ และลองจิจูด 102 องศาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงจ.ตราด ประมาณ 315 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,862.6 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่ตามเขตการปกครองทางทะเลประมาณ 7,257.6 ตารางกิโลเมตร ฝั่งทะเลยาวประมาณ 165 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี และประเทศกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ่าวไทยและน่านน้ำทะเลประเทศกัมพูชา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี

ภูมิประเทศ

มีอาณาบริเวณทั้งที่เป็นแผ่นดินและพื้นน้ำ ประกอบด้วยเทือกเขาสูง อุดมด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบทางด้านตะวันออก ส่วนบริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ทางใต้มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงเช่นเดียวกัน ตอนเหนือเป็นที่ราบบริเวณภูเขา ตอนกลางจะเป็นที่ราบลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์แล้วลาดลงเป็นที่ราบต่ำชายฝั่ง กล่าวได้ว่าลักษณะภูมิประเทศที่ปรากฏเด่นชัด คือ ที่ราบบริเวณลุ่มน้ำ ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ที่ราบบริเวณภูเขา และที่สูงบริเวณภูเขา แต่ละบริเวณมีความแตกต่างกัน จึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไปด้วย

ภูมิอากาศ

ไม่ร้อนจัด ไม่หนาวจัด แต่มีฝนตกชุกมาก เพราะมีพรมแดนธรรมชาติเป็นทะเลและภูเขา โอบล้อม ทะเลช่วยแบ่งเบาความร้อนระอุของแผ่นดินและแผ่ความชุ่มชื้นให้ ในขณะที่ทิวเขาสูง ทอดยาวสุดลูกดกตาเป็นเหมือนปราการแข็งแรงที่ช่วยต้านแรงลมพายุหมุนเขตร้อน ลดอิทธิพลลม มรสุมในฤดูหนาว ขณะเดียวกันก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จังหวัดตราดมีฝนตกชุก

ประชากร

จังหวัดตราด นอกจากเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มใหญ่ซึ่งเป็นคนไทยแต่เดิมแล้ว ยังเป็นถิ่นที่อยู่ ของคนหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวชอง เป็นชนเผ่าตระกูลมอญ-เขมร ส่วนชาวญวน ไม่ปรากฏ หลักฐานว่าเข้ามาสมัยไหน กลุ่มนี้จะนับถือศาสนาคริสต์ ชาวจีนเป็นชาวต่างชาติที่มีมากที่สุด นับถือศาสนาพุทธ สำหรับชาวมุสลิม ก็เข้ามาช่วง ร.3 กลุ่มชนเหล่านี้ มีวิถีชีวิตประสมประสาน กับคนไทยพื้นบ้าน สื่อสารกันด้วยภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ไปในแนวทางเดียวกัน จึงไม่มี ปัญหาขัดแย้งแต่อย่างใด

ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 95.5 มีศาสนสถานที่เป็นวัดธรรม- ยุค 9 วัด วัดมหานิกาย 107 วัด ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 2.5 มีมัสยิด 10 แห่ง และศาสนา คริสต์ ประมาณร้อยละ 2 มีโบสถ์นิกายโรมันคาทอลิก 1 แห่ง

ศาสนสถาน

ชาวตราดใกล้ชิดผูกพันกับศาสนสถานในท้องถิ่นเช่นคนไทยโดยทั่วไป เพราะเป็นสถานที่ สำหรับประกอบศาสนกิจและพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตายของศาสนิกชนทั้งหลายในทุกศาสนา ศาสนสถานแต่ละแห่งจึงเป็นแหล่งรวมจิตใจของผู้คนในแต่ละชุมชนเรื่อยมา นับตั้งแต่ อดีตจนปัจจุบัน มิใช่จะมีเพียงสิ่งก่อสร้างและเป็นที่พักอาศัยของผู้สอนศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีปรัชญา และศรัทธาแฝงอยู่ในทุก ๆ ศาสนสถาน

สำหรับศาสนสถานของผู้ศึกษา ได้นำต้นฉบับตัวเขียนสมุดไทย เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของ หลวงพุดผา มาศึกษานั้น คือนำมาจากวัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ซึ่งมีประวัติ ดังนี้

วัดโยธานิมิต หรือวัดโบสถ์

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด เป็นวัดเก่าแก่ที่มีความเชื่อมโยงกับการเมือง การปกครองของจังหวัดตราด เคยเป็นสถานที่ถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการ หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ใช้สถานที่แห่งนี้เป็นที่รวบรวมพล เพื่อสู้เอกราช วัดโยธานิมิต มีประวัติการก่อสร้างประมาณ พ.ศ.2391 ในสมัย ร.3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์) ต้นตระกูลสิงหนเสนี คุมกองทัพบก เจ้าพระยาพระคลัง ซึ่งต่อมาเป็นสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ต้นตระกูลขุนนาค คุมกองทัพเรือไปช่วยรบ สงครามครั้งนี้ใช้เวลาถึง 14 ปี ในระหว่างพักรบ กองทัพไทยได้พร้อมใจกันสร้างวัดขึ้น ชื่อว่า วัดโยธานิมิต เพื่อเป็นที่ระลึกถึงการที่เคยร่วมรบกันมา ทั้งเป็นการร่วมกันทำกุศลครั้งใหญ่ อุโบสถวัดโยธานิมิต เป็นแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาว 12 เมตร ภายในมีภาพเขียนเรื่องพระเวสสันดรชาดก นับเป็นศาสนสถานที่แสดงถึงพลังแห่งความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปัจจุบันนี้ ได้ยกฐานะเป็นอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เป็นอารามหลวงแห่งเดียวของจังหวัดตราด

เนื่องจากวัดโยธานิมิต เป็นวัดที่เก็บรักษาต้นฉบับสมุดไทยเรื่องเข้าเมืองแก้วไว้ ผู้วิจัยจึงได้เดินทางไปที่วัดโยธานิมิต เพื่อพบกับท่านเจ้าอาวาส และได้สอบถามข้อมูลต่างๆ จากท่านดังนี้

ท่านเจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต หรือวัดโบสถ์ องค์ปัจจุบัน มีชื่อว่า พระราชสุเมธากรณ์ หรือ คนทั่วไปมักเรียกท่านว่า ท่านอาหง่า ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดตราด

เดิมท่านชื่อว่า สง่า สุทธิวาริ เกิดที่ ต.หนองคันทรอง อ.เมือง จ.ตราด มีน้อง 1 คน คือนายฉน สุทธิวาริ ท่านเกิดเมื่อปี พ.ศ. 2473 บิดาท่านถึงแก่กรรมตั้งแต่ท่านยังเล็ก ท่านได้รับการศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต่อมาเมื่ออายุได้ประมาณ 10 ขวบ มารดาของท่านก็ถึงแก่กรรม ท่านจึงต้องไปอาศัยอยู่ที่วัดหนองคันทรอง

ในปี พ.ศ. 2502 ท่านก็ได้บวชที่วัดหนองคันทรอง จากนั้น ในปี พ.ศ. 2506 ก็ย้ายมาที่วัดโยธานิมิต หรือ วัดโบสถ์ ที่นี้ท่านได้เรียนภาษาบาลี เป็นเวลา 7 ปี ได้รับเปรียญธรรม 5 ประโยค และยังสามารถเรียนภาษาอังกฤษกับพระที่มาจาก มหาวิทยาลัยพระมงกุฎ จึงนับได้ว่า ท่านเป็นพระที่รอบรู้และใฝ่เรียนรู้รูปหนึ่ง อีกทั้งยังถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆ ให้กับพระ เณร หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจ ไม่ว่าจะเป็นวิชาตัวอักษรขอม คำราชาต่าง ๆ นับว่าท่านได้สร้างประโยชน์ให้ส่วนรวมไว้เป็นอันมาก

สำหรับสมุดไทยเรื่อง เข้าเมืองแก้วนี้ ท่านเจ้าอาวาสได้สันนิษฐานว่า น่าจะได้รับมาจากชาวบ้าน นำมาถวายไว้ให้เป็นสมบัติของวัด จากนั้นท่านก็ได้อ่านสมุดไทยต้นฉบับเรื่องอื่น โดยอ่านเป็นทำนองกาพย์สุรางคนางค์ให้ผู้วิจัยฟัง ซึ่งท่านสามารถอ่านได้คล่องแคล่ว และไพเราะมาก

นอกจากเรื่องเข้าเมืองแก้วแล้ว ก็ยังมี เรื่องสุภามิตสอนหญิง ตำราการรักษาโรคริดสีดวง และอื่น ๆ ซึ่งท่านก็บอกว่าจะพยายามเก็บรักษาไว้ให้ดีที่สุด และเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจ

อนึ่ง ท่านเจ้าอาวาสยังได้กล่าวถึงสมุดไทยนี้อีกว่า หนังสือมีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา สมัยก่อนนิยมอ่านให้คนมีอายุฟังกัน ส่วนปัจจุบัน ผู้สนใจสมุดไทยมีน้อยลง ท่านจึงมีความยินดีมากที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะศึกษา และได้พาผู้วิจัยไปที่ห้องที่เก็บรักษาสมุดไทยเอาไว้ ซึ่งมีสมุดไทยอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่มีสภาพค่อนข้างเก่า บางส่วนก็ชำรุดบ้างแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ขออนุญาตท่านถ่ายรูปสมุดไทย เรื่องเข้าเมืองแก้ว เพื่อนำมาเป็นเอกสารประกอบกับงานวิจัย

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 3

ลักษณะและรูปแบบการเขียน

การศึกษาเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา จากวัดโฆธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ที่ปรากฏในสมุดไทยนี้ พบว่า ตัวอักษรหลายตัวมีรูปลักษณะผิดแปลกไปจากตัวอักษรไทยที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด การันต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยให้คนรุ่นใหม่ที่สนใจศึกษา ได้เข้าใจลักษณะ รวมทั้งรูปแบบการเขียนในเรื่องเข้าเมืองแก้ว ได้มากยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัย ได้พิจารณาใน 4 เรื่อง คือ

1. อักษรที่ใช้ในการบันทึก
2. เนื้อหา
3. รูปแบบการเขียน
4. ส่วนวนโวหาร
5. ภาษากาพจน์

1. อักษรที่ใช้ในการบันทึก

จากการศึกษาเรื่องเข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา จาก ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ที่ปรากฏในสมุดไทยนั้น พบว่าารบันทึกตัวอักษรจะมีลักษณะพิเศษตามแบบหนังสือไทยโบราณ บางครั้งอักษรที่ปรากฏไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว คำบางคำไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ แต่บางครั้งในคำเดียวกัน ความหมายอย่างเดียวกัน ก็มีรูปวรรณยุกต์กำกับ หรือคำบางคำ ที่เป็นคำเดียวกันแต่เขียนต่างกัน ดังนั้น ผู้ที่จะอ่านและเข้าใจความหมายได้ต้องพยายามคาดเดาความหมายของคำเพื่อให้เข้าใจได้ถูกต้อง โดยอาศัยคำหรือข้อความที่แวดล้อม (บริบท) แม้ว่าอักษรที่ใช้ในการบันทึกนี้จะไม่ปรากฏเป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน แต่ก็พอจะสรุปลักษณะได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1.1 รูปพยัญชนะ และสระ

พยัญชนะและสระที่ใช้ในเรื่อง เข้าเมืองแก้ว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับในปัจจุบัน พบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาก มีต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อย ดังตารางต่อไปนี้

อักษรไทยปัจจุบัน	อักษรไทยในสมุดไทย
ก	ก
ข	ข
ฅ	ฅ
ด	ด
ต	ต
ฉ	ฉ
ง	ง
จ	จ
ฉ	ฉ

อักษรไทยปัจจุบัน	อักษรไทยในสมุดไทย
ณ	ณ
ด	ด
ค	ค
จ	จ
ท	ท
ช	ช
น	น
บ	บ
ป	ป

อักษรไทยปัจจุบัน	อักษรไทยในสมุดไทย
ผ	ผ
ฝ	ฝ
พ	พ
ฟ	ฟ
ภ	ภ
ม	ม
ย	ย
ร	ร
ด	ด

อักษรไทยปัจจุบัน	อักษรไทยในสมุดไทย
ว	๖
ศ	๙
ษ	๘
ช	๗
ห	๕
พ	๓
อ	๑
ฮ	๒

สระปัจจุบัน	สระในสมุดไทย
เ	เ
เอ	เอ
อ	อ
โ	โ
ใ	ใ
ย	ย
เ	เ
เอ	เอ
อ	อ
โ	โ
ใ	ใ
ย	ย

สระปัจจุบัน	สระในสมุดไทย
เ-	เ-
แ-ะ	เเ-ะ
แ-	เเ-
เ-ะ	-
โ-	โ-
เ-าะ	เ-าะ
-อ	-อ
เ-อะ	เ-อะ
เ-อ	เ-อ

สระปัจจุบัน	สระในสมุดไทย
เ-ยะ	-
เ-ย	เ-ย, เ-ย
เ-อะ	-
เ-อ	เ-อ
เ-ะ	-
เ-ัว	-
เ-ำ	-
เ-	เ-
เ-	เ-

สระปัจจุบัน	สระในสมุดไทย
เ-า	เ-า
ฤ	ฤ
ฤา	ฤา
ฎ	ฎ
ฎา	ฎา

1.2 การใช้พยัญชนะ

พยัญชนะที่ใช้ต่างจากในปัจจุบัน

- พยัญชนะ ศ บางคำ เขียนเป็น ส เช่น

- ทศพล

ทศพน

ทศพณ

- เทศนา

เทศน้ำ

เทศน้ำ

- พยัญชนะ ค บางคำ เขียนเป็น ช เช่น

- คิค

คิช

คิช

- ลมกรด

ลมกรษ

ลมกรษ

- เมื่อ พยัญชนะ ช ประสมกับ สระ-า นิยมเขียนเป็น ฬ เช่น

- ประชาชน

ประฬชน

ประฬชน

- ชาติ

ฬติ

ฬติ

- ชาย

ฬย

ฬย

- พยัญชนะ ญ บางคำ เขียนเป็น ถ เช่น

- หลึง

หลึง

หลึง

- บุญ

บุญ

บุญ

คำเดียวกัน ความหมายเดียวกัน บางครั้งเขียนต่างกัน

- จักขุ

จักขุ

จักขุ

จักขุ

จักขุ

- ปัจจุบัน

ปัจจุบัน

ปัจจุบัน

ประจวบ

ประจวบ

ประจวบ

ประจวบ

- มนุษย์

มนุค

มนุค
๑

มะนุษ

มะนุษ
๑

- คน

คน

คน

คน

คน

- สุข

สุข

สุข
๑

สุข

สุข
๑

- พิศเราะห์

พิศเราะ

พิศเราะ

ภิศเราะ

ภิศเราะ

- บริสุทธิ์

บริสุทธิ์

บริสุทธิ์

บริสุทธิ์

บริสุทธิ์

- ให้

ให้

ให้

ให้

ให้

ให้

ให้

ให้

ให้

- สันดาน

สันดาน

สันดาน

สรรคار

สรรคار

- ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

- ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

ใจ

- บุญ

บุญ

บุญ

บุญ

บุญ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

- สกฺล

สกฺน

สกฺน

สกฺน

สกฺน

- กัย

กัย

กัย

โพ

โพ

โก

โก

- นิพพาน

นิพพาน

นิพพาน

นิพาด

นิพาด

- ธรรม

ธรรม

ธรรม

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ธรม

ธรม

ทรม

ทรม

- อนิจจัง

อนิจง

อนิจง

อนิจัง

อนิจัง

- อธิฐาน

อธิถาน

อธิถน

อธิถาร

อธิถาร

พยัญชนะซ้อน

- มีการใช้พยัญชนะซ้อน ซึ่งใช้แทนไม้หันอากาศ เช่น

- อนิจจัง

อนิจง

อนิจง

- จีริง

จีริง

จีริง

- หัง

ทงง

ทงง

พยัญชนะต้น

- การใช้พยัญชนะบางตัว ไม่ตรงกับในปัจจุบัน คือ ใ้ ๗ ในปัจจุบัน ใ้ ๗

เช่น

- ใ้

ใ้

- ใ้

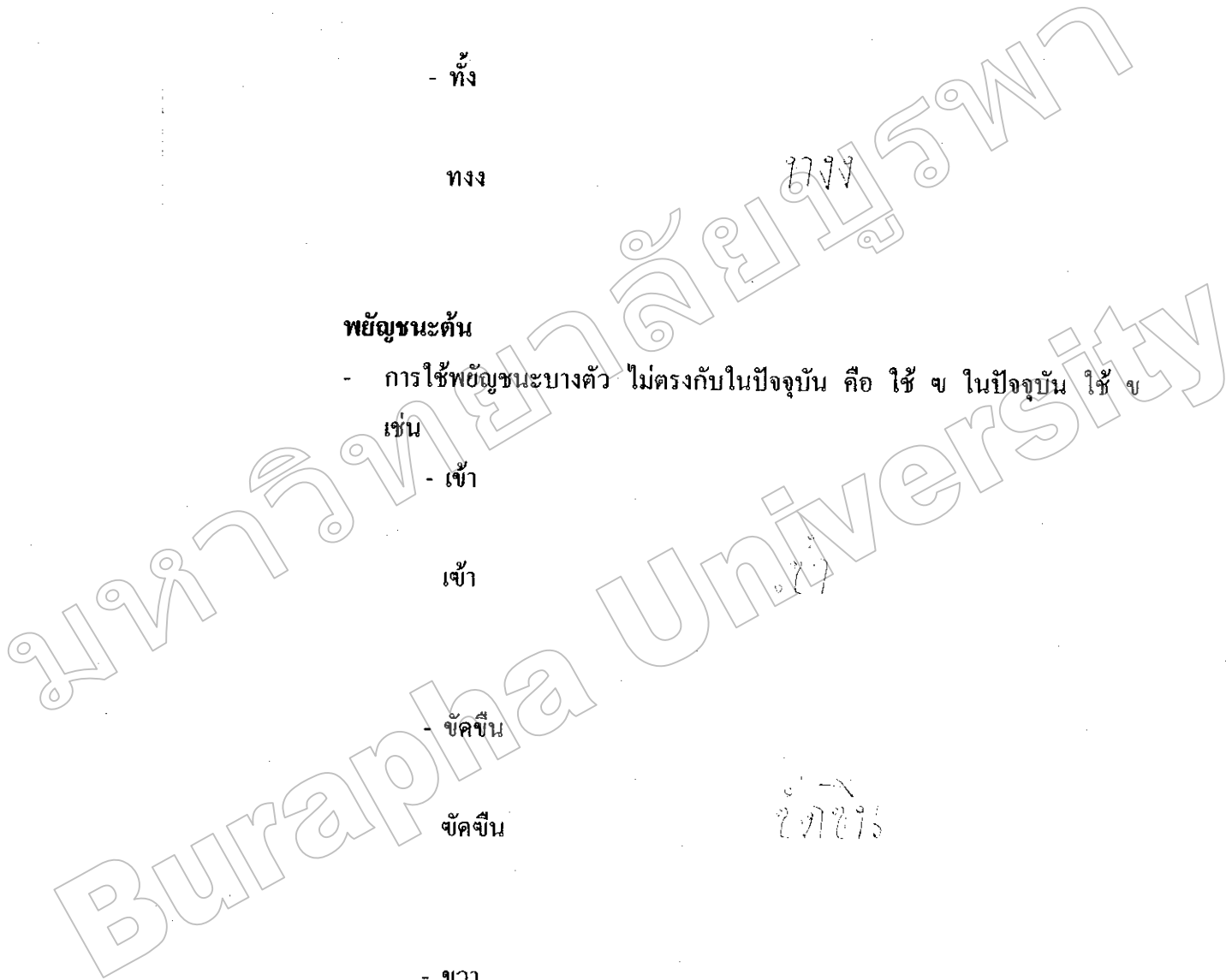
ใ้

ใ้

- ๗

๗

๗

- ใช้ ก ในปัจจุบัน ใช้ พ เช่น

- พบ

ภพ

ภพ

- พาด

ภาร

ภาร

- พิเคราะห์

ภิเคราะห์

ภิเคราะห์

- ใช้ ชร ในปัจจุบัน ใช้ ตร, สร เช่น

- แทรก

แซรก

แซรก

- แสร้ง

แซรง

แซรง

- ทรด

ชรุด

ชรุด

ช

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

- ใช้ ต ในปัจจุบัน ใช้ หล , ร เช่น

- แผลก

แผลก

แกลก

- หลบ

หลบ

- ระวัง

ลระวัง

- ใช้ ม ในปัจจุบันใช้ หม เช่น

- หมิ่น

มิ่น

- หมกมุ่น

มกมุ่น

มกมุ่น

- ใช้ ษ ในปัจจุบันใช้ ศ เช่น
- ราศี

ราษี

ราศี

- เกศา

เกศา

เกศ

- ใช้ น ในปัจจุบันใช้ ณ , หน เช่น
- ประเวณี

ประเวณี

ประเว

- กรุณา

กรุณา

กรุณา

- ปณิธาน

ปณิธาน

ปณิทา

- ใช้ ถ ในปัจจุบันใช้ ฐ เช่น

- อธิษฐาน

อธิษฐาน

คะทิถาน

- บรรทัดฐาน

บรรทัดฐาน

มบรรทัดถาน

- ใช้ ค ในปัจจุบันใช้ ข เช่น

- ข้าม

คาม

ก้าม

- เข้า

เคา

กา

- ข้อห้าม

กอห้าม

กอ^๒ห้าม

- ใช้ ทร ในปัจจุบันใช้ ซ เช่น

- ซาบ

ทราบ

ทราบ

- ซ้าย

ทราย

ทราย

- ใช้ ค ในปัจจุบันใช้ ก , ค เช่น

- ปีก

ปีก

- สติ

สติ

สติ

- คัด ห นำ ออก ในบางคำที่ปัจจุบันยังใช้ ห นำ เช่น

- หมัน

มัน

มัน

- กระหึ่ม

กระหึ่ม

กระหึ่ม

- หมิ่น

หมิ่น

หมิ่น

- หยาบ

หยาบ

หยาบ

- ใช้ ห เป็นอักษรนำ ในบางคำที่ปัจจุบันไม่ใช้ เช่น

- นึก

นึก

นึก

- มั๊ก

มั๊ก

มั๊ก

ตัวสะกด

การใช้ตัวสะกดบางตัว ไม่ตรงกับที่ใช้ในปัจจุบัน คือ

- ใช้ ศ ในปัจจุบัน ใช้ ย, ส เช่น

- รัชยา

รัชยา

รัชยา

- ศาสตรา

ศาสตรา

ศาสตรา

- ศาสนา

ศาสนา

ศาสนา

- ใช้ น ในปัจจุบันใช้ ญ เช่น

- ไคร์ครวญ

ไคร์ครวน

ไคร์ครวน

- บุญ

บุญ

บุญ

- สรรเสริญ

สรรเสริญ

สรรเสริญ

- ใช้ ค ในปัจจุบันใช้ ย เช่น

- โทย

โทย

- บุษ

บุษ

- มนุษย์

มนุษย์

- ใช้ ค ในปัจจุบันใช้ ส เช่น

- สวัสดิ์

สวัสดิ์

- นมัสการ

นมัสการ

นมัสการ

- ใช้ ค ในปัจจุบัน ใช้ ท เช่น
  - อุบาย

อุบาย

อุบาย

- สนิท

สนิ

สนิ

- ใช้ ค ในปัจจุบันใช้ ศ, ต เช่น
  - โลหิต

โลหิต

โลหิต

- เลิศ

เลิศ

เลิศ

- ใช้ น ในปัจจุบันใช้ ล เช่น
  - ผล

ผล

ผล

- สกฏ

สกฏน

สกฏน
2

- สายชด

สายชน

สกฏน

- ใช้ ร ในปัจจุบันใช้ น เช่น

- สนุกสนาน

สนุกสนนาร

สกฏน

- สถาน

สณาร

สกฏน

- คติเตียน

คติเตียร

คติเตียร

- นอน

นอร

นอร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

- ใช้ ร ในปัจจุบันใช้ ณ , ต เช่น
  - ประมาณ

ประมาณ

ประมาณ

- พาล

พาร

พาร

- จวตล

จวตล

จวตล

- ใช้ ต ในปัจจุบันใช้ ค เช่น

- เกิด

เกิด

เกิด

- นลต

นลต

นลต

- ใช้ ฎ ในปัจจุบันใช้ ร, น เช่น

- ครหา

คัลหา

คัลหา

- ชัน

ชิล

ชิล

- พัน

พิล

พิล

- ใช้ พ ในปัจจุบันใช้ ป เช่น

- นับถือ

นัปลือ

นัปลือ

- ฉบับ

ชัปล

ชัปล

- ประกอบ

ประก่อพ

ประก่อพ

- คัดตัวสะกดบางตัวออกไป ซึ่งในปัจจุบันยังคงมีใช้อยู่ เช่น

- นิพพาน

นิพาน

นิพาน

- เมตตา

เมตตา

เมตตา

- จักขุ

จักขุ

จักขุ

1.3 การใช้สระ

การใช้สระบางตัวไม่ตรงกับที่ใช้ในปัจจุบัน คือ

- ใ้ ในปัจจุบันใช้ ใ้ เช่น

- ภัคดี

ภัคดี

ภัคดี

- สัตริ

สัตรี

สัตรี

- ไมตรี

ไมตรี

ไมตรี

- ไข่ เอือ ในปัจจุบันไข่ เอือ เช่น

- เคื่อน

เคือร

เคือร

- เปื่อน

เปือร

เปือร

- เหมือน

เหมือร

เหมือร

- เสียงสระ - ะ ใช้เป็นกึ่งเสียง ไม่มีรูป ปัจจุบันใช้ สระ - ะ เช่น

- ตะวัน

ตะวัน

ตะวัน

- ละเมียด

เลมียด

เลมียด

- การใช้ ใ, โ บางตัวมี ย ตาม เช่น

- ใจ

ใจ

ใจ

- ไฟ

ไฟ

ไฟ

- การใช้สระ ู ในปัจจุบันใช้ ู เช่น

- สุรา

สุรา

สุรา

- อุบาทว์

อุบาท

อุบาท

- การวางตำแหน่งสระ บางครั้งวางผิดจากปัจจุบัน เช่น

- เปรียบ

เปรียบ

เปรียบ

- ศรี

ศรี

ศรี

- การใช้ สระ ำ ในปัจจุบันใช้ รร เช่น

- สวรรค์

สวรรค์

- กรรรม

กรร

กรร

- การใช้สระ เีย ในปัจจุบันใช้ เีย เช่น

- เสียบ

เสียบ

เสียบ

- เดียว

เดียว

เดียว

- การใช้ ิอ ปัจจุบันใช้ ีอ เช่น

- คือ

คือ

คือ

- น้บถือ

น้บถือ

น้บถือ

- การใช้ ะ ปัจจุบันใช้ ะ เช่น

- ปัจจุบัน

ปัจจุบัน

- เกร็งถาน

เกร็งถาน

เกร็งถาน

- การใช้ ะ ปัจจุบันใช้ ะ กิ่งเสียง เช่น

- กัตถัญญ

กัตถัญญ

กัตถัญญ

- นมัสการ

นมัสการ

นมัสการ

- เจริญ

เจริญ

เจริญ

- การใช้ ใย ปัจจุบันใช้ ใย เช่น

- เกลียด

เกลียด

เกลียด

- พากเพียร

พากเพียร

พากเพียร

- การใช้ ใ - ปัจจุบันใช้ ~ เช่น

- ภัย

ไฟ

ไฟ

- วิสัย

วิสัย

วิสัย

- การใช้ ๒ - ปัจจุบันใช้ ๒ - เช่น

- ใน

ใน

๒

- ให้

ให้

- การใช้ ๑ - ปัจจุบันใช้ ๑ - เช่น

- ไม่

ไม่

- ไตร

ไตร

- ไป

ไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

- การใช้ - ปัจจุบันใช้ รร เช่น

- ธรรม

ธรรม

อิม

- มรรคผล

มกผล

มกผล

- สวรรค์

สวรรค์

สวรรค์

- การใช้ รร ปัจจุบันใช้ - น เช่น

- พันธุ์

พร

พร

- หมัน

มร

มร

- สันดาน

สรรค

สรรค

- รำพัน

รำพรรณ

รำพัน

- ไข่ - ไข่ ปัจจุบันไข่ ตกรูปลง เช่น
- บริสุทธิ

บริสุต

บริสุทธิ

- อรหันต์

อระหัด

อรหันต์

- ไข่ สระ - ไข่ ปัจจุบันไข่ สระ - เช่น

- ถึง

ถึง

ไข่

- ฟัง

ฟัง

ฟัง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

1.4 การใช้วรรณยุกต์

ส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมใช้ และที่มีปรากฏอยู่ ก็ไม่ครบทุกรูป คือ มีรูปวรรณยุกต์เอก (´) , รูปวรรณยุกต์โท (ˆ) เท่านั้น ส่วน วรรณยุกต์ตรี (˘) และ วรรณยุกต์จัตวา (˙) ไม่ปรากฏ

การใช้วรรณยุกต์บางตัว ไม่ตรงกับในปัจจุบัน คือ

รูปวรรณยุกต์โท

- ใช้รูปวรรณยุกต์โท (ˆ) ซึ่งในคำปัจจุบันไม่ใช่ เช่น

- ใจ

ใจ

- กายา

กาย่า

- โดเต

โต้เต

- ใช้รูปวรรณยุกต์โท (ˆ) ซึ่งในคำปัจจุบันเป็นเสียงสามัญ เช่น

- ประจาน

ประจ้าน

- ลำบาก

ลำบาก

ลำบาก

- ใช้รูปวรรณยุกต์โท (˘) ซึ่งในคำปัจจุบันเป็นเสียงเอก เช่น

- กว่า

กว่า

กว่า

- ใช้รูปวรรณยุกต์โท (˘) ซึ่งในคำปัจจุบันเป็นเสียงตรี เช่น

- เชื้อ

เชื้อ

เชื้อ

- ใช้รูปวรรณยุกต์โท (˘) ซึ่งในคำปัจจุบันเป็นเสียงจัตวา เช่น

- เหลวไหล

เหลวไหล

เหลวไหล

- หวาน

หวาน

หวาน

- คำบางคำไม่มีรูปวรรณยุกต์โท ในคำที่ปัจจุบันยังมีใช้ เช่น

- แก้ว

แก้ว

แก้ว

- แล้ว

แล้ว

แล้ว

- ทั้ง

ทั้ง

ทั้ง

- บางคำใช้รูปวรรณยุกต์โท แทนไม้หันอากาศ เช่น

- ฟั้น

ฟั้น

ฟั้น

- ปัญญา

ปัญญา

ปัญญา

รูปวรรณยุกต์เอก

- ใช้รูปวรรณยุกต์เอก ในคำที่เป็นเสียงสามัญ เช่น

- ใจ

ใจ

ใจ

- ใช้รูปวรรณยุกต์เอก ในคำที่เป็นเสียงโท เช่น

- กลิ้ง

กลิ้ง

กลิ้ง

- พระเจ้า

พระเจ้า

พระเจ้า

- บางคำไม่มีรูปวรรณยุกต์เอก ในคำที่ปัจจุบันยังมีใช้ เช่น

- ที่

ที่

ที่

- สว่าง

สว่าง

สว่าง

การวางตำแหน่งวรรณยุกต์

- บางคำมีการวางตำแหน่งรูปวรรณยุกต์ ไม่แน่นอน เช่น

- ก่อน

ก่อน

ก่อน

- สิ้น

สิ้น

สิ้น

1.5 การใช้เครื่องหมาย

- เครื่องหมายนิกหิต (°) ใช้กำกับบนคำที่ประสมสระโอะลครูป เช่น

- กิตกค

กิตกค

กิตกค

- จัง

จัง

จัง

- คน

คน

คน

บางครั้งก็เขียนเป็น (๐๐) เช่น

- ทรง

ทรง

ทรง

- พบ

พบ

พบ

- เครื่องหมายพันหนุ (") มีการใช้ในคำบางคำ เช่น

- เพื่อ

ถือ

ถือ

- ยาก

ยาก

ยาก

- เครื่องหมายการันต์ (ˆ) ใช้กำกับบนคำที่ไม่ต้องการออกเสียง และแสดงว่า
ลบทิ้ง เช่น

- ไป

ไม่ไป

ไม่ไป

- มั่วหมอง

มั่วหมอง

มั่วหมอง

บางคำก็ไม่ใช้ตัวการันต์ ในคำที่ปัจจุบันใช้ เช่น

- ทรัพย์

ทรัพย์

- อินทรีย์

อินทรีย์

- พิเคราะห์

พิเคราะห์

พิเคราะห์

- การใช้ ตัวเลข กำกับได้คำ เพื่อให้อ่านเรียงตามเลขนั้น ซึ่งสันนิษฐานว่า อาจเกิดจากการเขียนผิด แต่เป็นสมุดไทย ไม่สามารถลบได้ จึงใช้วิธีเขียนเลข กำกับแทนเช่น

มิใช่ว่าแต่พอเพราะดูเคราะห์พิ อ่านว่า

มิใช่ว่าแต่พอเพราะพิเคราะห์ดู

มิใช่ว่าแต่พอเพราะพิเคราะห์ดู

- การใช้ไม้ไต่คู้ เขียนบนตัวอักษร ไม่ค่อยพบ ที่พบก็คือคำว่า ก็ ส่วน เ-น ปัจจุบันใช้เป็น เ็น เช่น

- เป็น

เปน

เป่น

- เห็น

เหน

เห่น

- การใช้ฝนทอง (') ใช้เขียนบนข้อความที่จะให้ออกเสียงอะกรังเสียง เช่น

- มนุษย์

มุ่นด

มุ่นด

- สม่กัรสมาน

สมักสมาร

สมักสมาร

บางคำพบว่าใช้แทนสระ -ะ เช่น

- ทะเด

ท่เด

ทเด

1.6 บางคำเขียนรูปแบบพิเศษ

- ถิ่น

ถิ่น

ถิ่น

- อักขุ

อักขุ

อักขุ

- ลึก

ลึก

ลึก

- เจตนา

เจตนา

เจตนา

- เศษ

เศษ

เศษ

- ผู้ใด

ผู้ใด

ผู้ใด

- หรือ

หฤ

หฤ

- ฟัน

ฟัน

ฟัน

- ปัญญา

ปัญญา

ปัญญา

- ยิม

ยิม

ยิม

- มา

มา

มา

- นับ

นับ

นับ

- ก้อย

กฤ

๑๐๗

- สัตย์จ้ง

สัตว์จ้ง

สัตว์จ้ง

- อัน

อัน

อัน

- หยาบ

หยาบ

๑๐๘

- อัน

อัน

อัน

- สัตว์

สัตว์

สัตว์

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

- ถ้า

ถ้า

ถ้า

2. เนื้อหา

เรื่อง เข้าเมืองแก้ว นี้ เป็นวรรณกรรมคำสอน ที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นเห็นทั้งด้านทุกข์และสุขของชีวิตมนุษย์เรา หากปฏิบัติคนดี ก็จะได้พบกับความสุข ในทางตรงกันข้าม หากปฏิบัติคนไม่ดี ก็จะได้พบกับความทุกข์ โดยมีกรรยกตัวอย่างประกอบผลแห่งการกระทำนั้น ๆ ควบคู่ด้วยเสมอ และส่วนที่สำคัญคือ ต้องการกล่าวถึง การนิพพาน ซึ่งเปรียบเทียบผ่านคำว่า เมืองแก้ว ว่าเป็นเมืองที่มีแต่ความสุข พ้นจากทุกข์ทั้งปวง สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ใหญ่ ๆ คือ

2.1 กิเลส

ซึ่งทำให้ผู้อ่านที่ยังคงยึดติดอยู่กับกิเลสนั้น ๆ ทราบถึงผลที่จะได้รับว่า สุดท้ายแล้วก็ต้องพบกับความทุกข์ หรืออาจพบความสุข เพียงชั่วครู่ แต่สุดท้ายก็ต้องได้รับผลแห่งการกระทำของตนทั้งสิ้น

2.2 กุศล

ผู้ประพันธ์ต้องการโน้มน้าวให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม มีการโน้มน้าวใจโดยชี้ให้เห็นถึงผลดีหากปฏิบัติสิ่งที่เป็นกุศล หรือการกระทำที่จะไม่ก่อให้เกิดโทษกับทั้งตัวผู้กระทำเองและคนรอบข้าง สุดท้ายก็จะชี้ให้เห็นถึงผลดีที่จะได้รับตอบแทนกลับมา เป็นเหมือนสิ่งจูงใจที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้

3. รูปแบบการเขียน

การศึกษารูปแบบการเขียนในสมุดไทยเรื่องเข้าเมืองแก้ว ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับรูปลักษณะ ลักษณะคำประพันธ์ การขึ้นต้น การดำเนินเรื่อง และการจบเรื่อง ตามลำดับ

3.1 รูปลักษณะ

3.1.1 ชนิดของวัสดุที่ใช้บันทึก มีลักษณะเป็นสมุดไทยขาว ตัวอักษรเป็นเส้นหมึกสีดำ ซึ่งเป็นสมุดที่ใช้มาแต่โบราณ ใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ ของไทย ก่อนที่จะมีการพิมพ์เกิดขึ้น

3.1.2 เนื้อหาภายในเรื่อง จะแบ่งเป็น 2 เรื่องใหญ่ๆ อยู่ในสมุดไทยเล่มเดียวกัน คือ ในตอนต้นเล่ม จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเข้าเมืองแก้ว ของหลวงพดุม่า ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกนำมาศึกษา และในตอนท้ายของเรื่อง เป็นเรื่องสุภาษิตสอนหญิง ของสุนทรภู่

3.1.3 การจัดหน้าและจำนวนหน้า การจัดหน้าของเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพดุม่า จากวัดโยธานิมิต จ.ตราด เหมือนกับการจัดหน้าของสมุดไทยโดยทั่วไป คือ ไม่มีเลขหน้า หรือสัญลักษณ์ใด ๆ บอกลำดับหน้าไว้ทุก ๆ แผ่น ดังเช่นหนังสือในปัจจุบัน ส่วนจำนวนหน้านั้น มีทั้งหมด 26 หน้า

3.1.4 ขนาด และลักษณะภายนอก มีขนาดคล้ายกับสมุดไทยทั่วไป คือ 11.5 x 4 นิ้ว ที่พับทบกันไปทบกันมา หน้าปกเป็นสีดำ และตัวหนังสือสีดำ ข้างในก่อนข้างเก่า จึงเปลี่ยนเป็นสีเหลือง

หมายเหตุ คู่มือสมุดไทยเรื่องเข้าเมืองแก้วในภาคผนวก

3.2 ลักษณะคำประพันธ์

เรื่อง เข้าเมืองแก้ว มีลักษณะคำประพันธ์ คือ แต่งเป็นกลอนสุภาพ กล่าวคือ คำในวรรคหนึ่ง ๆ มีตั้งแต่ 7-9 คำ แต่บางวรรคมีน้อยกว่า 7 คำ และบางวรรคมีมากกว่า 9 คำ ส่วนสัมผัสนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับกลอนสุภาพ และบางตอนอาจไม่สัมผัสตามลักษณะบังคับของฉันทลักษณ์ ซึ่งทำให้เสียงของกลอนไม่ราบรื่น

แผนผังกลอนสุภาพ มีดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2533, หน้า 138)

000 / 00 / 000	000 / 00 / 000	บาทเอก
000 / 00 / 000	000 / 00 / 000	บาทโท
000 / 00 / 000	000 / 00 / 000	
000 / 00 / 000	000 / 00 / 000	

นำจิตปลงลงเป็นหนึ่งให้พึ่งเชื่อ
 ปราชญ์จะสรรเสริญคนว่าคนดี
 ที่เกิดมาเป็นมิฉชาติวิชาติ
 ก็เสียดชาติที่ได้เกิดมาเป็นคน

เห็นบาปเมื่อเกลียดกลัวเอาตัวหนี
 จะเป็นทีเสนาหาประชาชน
 หมิ่นประมาทมิตรไปไม่เห็นหน
 ไม่รู้สึกนี้กว่าตนนั้นคนดี

(หน้า 1)

3.3 การขึ้นต้น

ขึ้นต้นเรื่องโดยการยกหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา คือ เรื่องเกี่ยวกับศีล 5 โดยต้องการให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม และแสดงให้เห็นผลที่จะได้รับว่า จะได้ไปเกิดในยุคของพระศรีอริย์ ซึ่งเป็นยุคที่มีแต่ความสะควกสบาย

ศีลห้าเป็นมหาองคศีล
 อาจจะมีผลแก่ตนครบ
 เราชาตินี้ได้มาพบพระศาสนา
 เห็นแต่รูปต่างองค์พระทรงญาณ

ประเสริฐสิ้นในมนุษย์สุดสรรค
 คงตามทันพระเมตตรัยผู้ใจอารย
 แลไม่เห็นองค์พระกรุณาในวิหาร
 กับประทานศาสนาไว้หาพัน

(หน้า 1)

3.4 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องจะเน้นเรื่องคำสอน การสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน โดยมีการยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เห็นโทษของการไม่ปฏิบัติตาม และเห็นประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อปฏิบัติตามคำสอนนั้น ๆ เช่น

คำสอนเกี่ยวกับการพูด หากพูดแต่สิ่งที่ดี ๆ สิ่งที่เป็นความจริง นอกจากจะทำให้คนรอบข้างเชื่อถือและยอมรับแล้ว ยังเป็นมงคลต่อตัวผู้พูดเองด้วย

คำรพพคุณทุกคืนคำ
 สงวนคนปรนนิบัติพิศดา
 คนก็เห็นเป็นสิริไม่ติเตียน
 มีความสัตย์เป็นสวัสมิงกล

ไม่กล่าวให้โมโหเป็นโทษา
 ตามประสาสิ่งดีที่มีจน
 จงพากเพียรแต่ที่เห็นจะเป็นผล
 จะพาดนให้ได้สุขทุกวันคืน

(หน้า 2)

3.5 การจบเรื่อง

จบเรื่องโดยการกล่าวถึงวันที่ประพันธ์ และชื่อผู้ประพันธ์

ขอให้เป็นปัจจัยไปภายหน้า	ให้สิ้นทุกข์สุขขาเกษมสันต์
บริบูรณ์พูนจบสิ้นครบครัน	กำหนดศรพนับวันแต่เดิมมา
เมื่อศักราชล่วงลับไปได้สองพัน	กับเศษนั้นสามร้อยเจ็ดสิบห้า
แต่เดือนสิบปีมะโรงจัตวา	วันประหัตย์ขึ้นสิบห้าสำเร็จเอช
หนังสือหลวงพดณาไครหิยยืมไปจงได้เมตตา	อย่าได้นอนอ่านนะท่านเอช

(หน้า 8)

4. ส่วนวนโวหาร

การใช้โวหาร หมายถึง การใช้ภาษาในการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความรู้ ให้กว้างขวางขึ้นหรือเคลงตามภูมิปัญญาของผู้อ่าน ผู้ฟัง โวหารเป็นภาษาที่ก่อให้เกิดมโนทัศน์ หรือจินตนาการอย่างชัดเจน

พระยาอุปกิตศิลปสาร ได้ให้ความหมายของคำว่า โวหาร ไว้ว่า ส่วนวน ประกอบไปด้วย บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2539, หน้า 338)

เนื้อหาส่วนใหญ่ในวรรณกรรมเรื่อง เข้าเมืองแก้ว กล่าวถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และคำสอนต่าง ๆ ดังนั้นหากนำเสนอแต่หลักธรรมเพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้ฟังเบื่อ และหมดความสนใจ กวีจึงใช้โวหารต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดมโนภาพแก่ผู้อ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

4.1 บรรยายโวหาร คือ ส่วนวนที่อธิบายเรื่องราวโดยถี่ถ้วน หมายถึง ส่วนวนที่เล่าเรื่อง ชัดขาว ตามความรู้ของผู้แต่ง ตัวอย่างเช่น

การบรรยายถึงภัยทั้ง 4 ประการ ได้แก่ ราชภัย โจรภัย อัคคีภัย และอุทกภัย

ถ้าใครนับถึบนี้รู้สีกคน	คงจะพันไฟริทั้งสี่ประการ
หรือทุกข์ภัยสิ่งใดในชมพู	บรมครูโปรดสัตว์ตัดบรรหาร
นักปราชญ์แปรในกระแสพระทรงญาณ	ชิงไฟริสี่ประการแก่บุคคล
คือราชภัย โจรภัย ภัยอัคคี	อุทกภัย เป็นสี่ไม่มีผล
อาจจะให้ยับด้วยอัจน	จะพาคนให้ไ้ได้เวทนนาน

(หน้า 5)

4.2 พรรณนาโวหาร เป็นการใช้อ้อยคำอย่างมีชั้นเชิงในการถ่ายทอดเรื่องราว เหตุการณ์ จากความรู้สึก อารมณ์ หรือจินตนาการของผู้เขียน โดยเน้นการให้ภาพและรายละเอียดของสิ่งที่ ต้องการถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ เกิดความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียน ในขณะเดียวกันก็ได้รับความ เพลิคเพลินด้วย ตัวอย่างเช่น

การบรรยายถึงสภาพของนรก ให้คนรู้สึกกลัว คือ มีทั้งพญายม ไฟ หนามจิวอันแหลมคม และภาพของคนทีเลือคไหลท่วมกาย

เอาแต่เล่นเห็นสนุกเป็นสุขขา

ไปตกนรกหมกมุ่นแต่ผู้เดียว

ไปขึ้นจิวหนามคมดั่งลมกรด

ก็ข้อมมิในคัมภีร์พระมาลัย

เมื่อชาติหน้ามิได้คิดจิตเจตนิย

พญายมคัมภีร์ในกลางไฟ

โดยกำหนดสืบห้าองค์คู่ได้

โลหิตไหลซาบสิ้นทั้งอินทรี

(หน้า 3)

4.3 เทศนาโวหาร คือ จำนวนที่ใช้สอนหรืออธิบายข้อความให้กว้างขวางออกไป โดย เอาเหตุผลหรือหลักฐานมาประกอบตามความรู้ความเห็นของผู้แต่ง เพื่อจะให้ผู้อ่านผู้ฟังเข้าใจความ หมายชัดเจน ตัวอย่างเช่น

การกล่าวถึงคนที่กระทำความดีและความชั่ว โดยชี้ให้เห็นว่า เมื่อทำสิ่งไรก็จะได้ผลเช่น นั้นตอบแทน ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จะคิดตัวผู้มันไปตลอด หากทำดี เหล่าเทพต่าง ๆ ก็จะได้ เห็น และอวยพรให้ แต่ในทางกลับกันหากทำความชั่ว ก็จะถูกสาปแช่ง จึงควรมีสติ ไตร่ตรองให้ ดีก่อนที่จะกระทำอะไรลงไป

ส่วนว่ากรรมทำไม่ให้เห็น

คงคิดตัวตามคนไปจนตาย

จักขุทิพย์แลลึบตลอดสิ้น

แม้ได้ถือสัตย์นั้มาสการ

ใครทำชั่วแข่งชำระข้ายับ

ไปสู่กรรมนั้บอนันต์พุทธพันดร

จะหนีเร้นสักเท่าไรก็ไม่หาย

เทพทั่วทั้งหลายเป็นทิพย์ญาณ

ทั้งแผ่นดินเห็นไปทั่วทุกสถาน

ต่างประทานช่วยอำนาจพร

มิได้นับเข้าปฏิสังขรณ์

จงคิดผ่อนให้เห็นในปัจจุบัน

(หน้า 6)

4.4 สาธกโวหาร คือ โวหารที่จะยกมาอ้างเพื่อสนับสนุนเรื่องราวของคน มีลักษณะเป็นเรื่องที่น่าใจง่าย และเป็นที่น่าเชื่อ นับถือของผู้ฟังทั่วไป มีการยกตัวอย่างเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ ความเชื่อถือยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

การกล่าวถึงผู้ที่ทำบาป มีจิตใจที่เป็นอกุศล เมื่อเกิดใหม่ อาจต้องไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน หรือหากได้เกิดเป็นมนุษย์อีก ก็อาจอยู่ในสกุลพาลบ้าง เป็นคนจน คนบ้ำบ้าง หรือเกิดมาไม่กี่วัน ก็อาจต้องตายในที่สุด

ที่ใจบาปหยาบด้วยอกุศล	มักจะคลไปเข้าห้องเดรัจฉาน
ถึงเกิดเป็นคนก็ไม่พ้นสกุลพาล	มีอาการให้เห็นอย่างเป็นคนต่างกัน
บ้างก็เป็นชายกจนคนบ้ำบ้ำ	เกิดมาไม่รู้คุณพระธรรมขั้น
แล้วยากจนวิกลด้วยเป็นหลายพัน	ที่เกิดมาวันหนึ่งสองวันก็มรณา

(หน้า 6)

4.5 อุปมาโวหาร คือ การใช้ถ้อยคำที่มีการแสดงการเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบของสองสิ่งว่าเหมือนหรือเท่ากัน โดยยกสิ่งที่คล้ายคลึงกันมาเปรียบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านความหมาย ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ เพราะโดยปกติข้อความที่ยกมา อาจเป็นเรื่องไกลตัว ยากที่จะเข้าใจได้ จึงต้องยกสิ่งที่พบเห็นบ่อย ๆ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

การเปรียบบาปกรรมต่าง ๆ เหมือนกับศัตรู ที่มีรากหยั่งลึก ยากที่จะทำลาย เราต้องใช้ปัญญา ความดี ซึ่งเปรียบไว้กับพระขรรค์ มาแผ้วถางทำลาย เมื่อทำลายได้แล้วเราจึงจะพบหนทางไปสู่ความสงบ ซึ่งก็คือ การนิพพาน นั่นเอง

ด้วยบาปกรรมทับถมเป็นกมลเกลียว	จะเค็ดเคียวได้ด้วยอะไรดี
ท่านอวยพรสรรเสริญไว้กับโลก	ทรงคืบไสกจะสุขเกษมศรี
ปัญญายังคั่งพระขรรค์อันคมดี	จะบ้นบาปพระธรรมลืบศีลให้เบาบาง
อันบาปกรรมนี้หรือคือข้าศึก	รากนั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง
กว่าจะเตียนเวียนวนเห็นหนทาง	เป็นบ้นได้ที่จะย่างไปนิพพาน

(หน้า 8)

5. ภาษาภาพพจน์

ภาพพจน์ หมายถึง คำพูดที่เป็นสำนวนโวหาร ทำให้นักเห็นเป็นภาพ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, 2539, หน้า 620) และ ควงมน จิตรจางค์ กล่าวถึงความหมายภาพพจน์ว่า คือ ลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างขึ้น ผิดแปลกจากโครงสร้าง ความหมาย หรือการเรียงลำดับคำของภาษาไทยปกติ (ควงมน จิตรจางค์, 2527, หน้า 161)

ภาษาภาพพจน์ จึงเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่ผู้เขียนสื่อความหมายไปถึงผู้อ่านด้วยการเรียบเรียงถ้อยคำลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลทางจินตภาพ หรือทำให้เกิดความซาบซึ้ง ประทับใจได้มากกว่าการเขียนอย่างธรรมดา ซึ่งการใช้ภาษาภาพพจน์ในเรื่อง *เข้าเมืองแก้ว* มีหลายวิธี คือ

5.1 อุปมา (simile) เป็นการใช้ความเปรียบเทียบอธิบายลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาใช้เป็นความเปรียบนั้น เป็นสิ่งที่รู้จักกันคืออยู่แล้ว นำมาเปรียบเพื่อให้เห็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง และใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน เช่น คล้าย เหมือน ดัง ราว คู่จเปรียบเหมือน ตัวอย่างเช่น

- การเปรียบเทียบคนที่ประพาศดี เมื่อคบด้วยเราก็จะพบกับสิ่งที่ดี ๆ และเขาจะให้แต่สิ่งที่ดีกับเรา โดยเปรียบบุคคลเหล่านั้นเหมือนกับ พ่อแม่ ซึ่งเป็นผู้ที่รัก และมีบุญคุณสูงสุดของมนุษย์ทุกคน

คบคนดีมีสัมมาคารวะ	เป็นบุญละจะหาได้ที่ไหนเหมือน
ให้วางใจลงแท้ว่าแม่เรือน	ซัดทำเนียบเปรียบเหมือนพระมารดา
ถ้าสตรีมีผิวที่ตัวฉลาด	เป็นวงศ์ปราชญ์เลื่อมใสในศาสนา
ช่วยสั่งสอนตามคำพระศาสดา	ให้เลื่อมใสศรัทธาในศีลทาน
ก็เปรียบเหมือนพระบิดาที่อันดี	คนก็เห็นเป็นที่บรรทัดฐาน
ก็ควรที่ปรนนิบัติดินมัสการ	จะพาดนไปนิพพานเป็นเที่ยงทัน

(หน้า 4)

- การเปรียบเทียบยากลำบากของการที่คนหนึ่งคนจะมากเกิดเป็นมนุษย์ โดยเปรียบว่ายากเหมือนกับภารกิจที่ขึ้นไปบนภูเขา หรือการกล่าวถึงแต่ที่ตาบอด ต้องใช้ชีวิตอย่างลำบาก ไม่มีโอกาสได้เห็นสิ่งใด ๆ

อันเราท่านหมั่นรำพึงถึงความตาย	ก็จะคลายความชั่วที่มัวเมา
กว่าจะได้เป็นมนุษย์ที่สุดยากแสน	ด้วยยากแค้นตั้งภารกิจขึ้นบนเขา

จะเปรียบเทียบพอให้เห็นเป็นสำเนา
จักขอบอคมิได้สอดเห็นเดือนตะวัน
อันแอกน้อยลอยตามทะเลวน
เห็นแสนยากมากนับกว่าหมื่นพัน

ดังหนึ่งเต่าวนวายในสายชล
ต่อร้อยปีเต่านั้นจึงพุทหน
เมื่อไรจะคลสบช่องที่ล่องมา
เราเกิดมากกว่านั้นเป็นหนักหนา

(หน้า 1)

- การเปรียบเทียบหลักธรรมคำสอน ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานไว้ให้กับมนุษย์ ซึ่งบันทึกไว้ในพระไตรปิฎกนั้น ว่าเป็นสิ่งที่ให้มนุษย์เรายึดถือและนำไปปฏิบัติตาม แทนตัวพระองค์เอง

เราชาตินี้ได้มาพบพระศาสนา
เห็นแต่รูปต่างองค์พระทรงญาณ
ทั้งพระไตรปิฎกสามพระนามณพ
ก็เหมือนหนึ่งพอบองค์พระทรงธรรม์

แต่ไม่เห็นองค์พระกรุณาในวิหาร
กับประทานศาสนาไว้ห้าพัน
ครบแปลหมื่นสี่พันพระธรรมจันท์
ธ สามัญปรนนิบัติบัญญัติตาม

(หน้า 1)

5.2 อุปลักษณ์ (metaphor) เป็นการนำของที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันกับสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายมาเทียบ เพื่อให้เกิดจินตนาการที่กว้างไกล ซึ่งมีทั้งที่ระบุคำเชื่อม ได้แก่ คำว่า เป็น เท่า คือ และที่ไม่ระบุคำเชื่อม ตัวอย่างเช่น

- การเปรียบเทียบสิ่งที่คอยห่วงเหนี่ยวเราไว้ ทำให้เราเป็นกังวล เป็นเหมือนกับห่วง ที่คอยผูกมัดร่างกายในส่วนต่าง ๆ ซึ่งถ้าเรานึกถึงห่วงจริง ๆ นั้น ก็จะทราบได้ว่า เมื่อมีห่วงมัดอยู่ จะทำสิ่งใดก็ไม่ถนัด มีความเป็นกังวลอยู่ตลอดเวลา

อันห่วงทรัพย์นี่ก็แสนเพราะแหนหวง
ยังห่วงหนึ่งริงรัดซึ่งบาบา
ทั้งสามห่วงห่วงเหนี่ยวเอาไว้นัก
อย่าหลงหนักหักตามประเวณี

ก็เป็นห่วงผูกหัดไว้ทั้งชายชวา
คือห่วงภรรยาที่อันดี
คอยบำบัดแต่น้อยเอาตัวหนี
ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นคน

(หน้า 4)

- การนำลักษณะของผลิตผลจากธรรมชาติ คือ จาวตาล ที่มีสีขาว มาเปรียบให้เห็นถึงความขาวของผมนคน ที่เปลี่ยนจากสีดำเป็นสีขาว

พิเคราะห์ความสามสิบสองอาการกาย	พึงเกลียดอายสิ้นทั่วทุกประการ
คั้งคั้นแต่เกศาแปลว่าผม	นิยมชมหรือว่าเห็นเป็นแก่นสาร
คำแล้วหงอกกลับขาวเป็นจาวตาล	แก่ชราสาราณณ์ทุกสิ่งอัน

(หน้า 7)

5.3 อติพจน์ (hyperbole) เป็นการนำสิ่งที่เกินความจริงมาเปรียบกับสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง เพื่อให้ได้ความรู้สึก ได้อารมณ์ และมุ่งผลทางด้านจิตใจมากกว่าข้อเท็จจริง

- การชี้ให้เห็นถึงภาพความรุนแรงของการอยู่ในนรก ที่มีทั้งไฟ หนมจิว และผู้ที่ชดใช้กรรมมีเลือดไหลออกมาท่วมร่างกาย เพื่อให้คนเกรงกลัวต่อการทำบาป เพราะกลัวว่าถ้ากระทำบาปไปแล้ว จะต้องตกนรกและมีสภาพคั่งเช่นที่กล่าวมาแล้ว

เอาแต่เล่นเห็นสนุกเป็นสุขขา	เมื่อชาติหน้ามิได้คิดจิตเจตียา
ไปตกนรกหมกมุ่นแต่ผู้เดียว	พญายมคัมเคียวในกลางไฟ
ไปขึ้นจิวหนามคมคั่งลมกรด	โดยกำหนดลืบห่าองค์คูตีได้
ก็ยอมมิในคัมภีร์พระมาลัย	โลหิตไหลซาบสิ้นทั้งอินทรี

(หน้า 3)

- การเปรียบให้เห็นถึงระยะเวลาอันยาวนานของการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ ว่านานถึงแสนกัป ซึ่งเพียงแค่นึงกัป ก็เป็นระยะเวลาที่ยาวนานเหลือเกินแล้ว โบราณถือว่า โลกประลัยครั้งหนึ่งเป็นสิ้นกัปหนึ่ง แต่เมื่อพุดถึงแสนกัป ก็คงเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก ๆ

จะสำเร็จเสร็จได้แต่เพราะเพียร	ย่อมวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร
กว่าจะรอดไปถึงทำนุช้านาน	นับประมาณสองซัยกำไรมิ
ถึงแสนกัปนับชาติในมนุษย์	จึงบริสุทธ์ให้ได้สุขเกษมศรี
กำหนดไว้ไซ้แต่คำทำนายมิ	ราชาตินี้ก็นับเข้ากัปกลับ

(หน้า 8)

5.4 บุคคลิษฐาน (personification) เป็นความเปรียบเทียบที่นำเอาความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ลักษณะ กริยา อาการของมนุษย์ ไปใส่ไว้ในสิ่งที่ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทำให้ดูเหมือนกับว่าสิ่งเหล่านั้นแสดงความรู้สึกนึกคิด และอากัปกริยาต่าง ๆ ได้เหมือนมนุษย์

คำว่าบุคลาธิษฐาน ในอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งเป็นความหมายทางพุทธศาสนา หมายถึง โวหารในการเทศนาคู่กับธรรมาธิษฐาน โดยอธิบายว่า บุคลาธิษฐานเทศนา คือ การเทศนาที่มี บุคคลเป็นที่ตั้ง หรือเทศนาอ้างคน หรือยกคนเป็นหลักฐานในการอธิบาย ส่วนธรรมาธิษฐานเทศนา คือการเทศนาที่มีธรรมเป็นที่ตั้ง หรือเทศนาอ้างธรรม แสดงโดยยกหลักธรรมหรือตัว สภาวะขึ้นอ้าง (พระราชวรานี, 2518, หน้า 36)

- พระศรีอาริยเมตไตรย คือ พระอนาคตพุทธเจ้าที่จะมาตรัสรู้ในลำดับต่อไป พระศรีอาริยเมตไตรยน่าจะเป็นบุคลาธิษฐานที่สร้างจากพุทธพจน์บทหนึ่งว่า "โตโกปคตมภิกขาเมตดา" เมตดา ธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลก (สันตนิ อามวรรค, 2538, หน้า 99) ในหนังสือเรื่องพระมาลัย กล่าวว่า พระมาลัยเถระ ซึ่งเป็นพระอรหันต์องค์สุดท้าย ภายหลังเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน ล่วงมาแล้วพันปี ขึ้นไปไหว้พระเจดีย์จุฬามณี และได้พบ ได้สนทนากับพระศรีอาริย์ ทำให้ผู้คน เกิดความอยากพบพระศรีอาริย์บ้าง

ศีลห้าเป็นมหาองคศีล

อาจจะให้มีผลแก่ตนครั้ง

ประเสริฐสิ้นในมนุษย์สุดสรรพ

คงตามทันพระเมตตรัยผู้ใจอารี

(หน้า 1)

5.5 สัญลักษณ์ (symbol) คือ สิ่งที่ใช้แทนสิ่งอื่น เพื่อสื่อความหมายให้เกิดภาพหรือทำให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การใช้สัญลักษณ์นั้นนิยมใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่ง สิ่งที่น่ามาใช้แทนสัญลักษณ์ จะมีส่วนสัมพันธ์กับความหมายของสัญลักษณ์อย่างใกล้ชิด ในวรรณคดีจะใช้สัญลักษณ์เป็นวัตถุหรืออุปกรณ์ในการใช้โวหาร นอกเหนือจากการใช้คำโดย อิศระ ไม่จำกัดความหมายเพื่อการสร้างภาพพจน์ และบางครั้งยังสามารถกำหนดคำขึ้นเป็น สัญลักษณ์ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อีกด้วย (สันตนิ อามวรรค, 2538, หน้า 109)

- นรก เป็นมโนภาพที่เป็นสัญลักษณ์ของดินแดนที่ไม่พึงปรารถนาของมนุษย์ เชื่อกันว่า อยู่ใต้บาดาลลงไป เป็นภูมิชั้นที่ไม่มีความสุขความเจริญ คือ เป็นที่เกิดที่อยู่ของสัตว์โลกที่ประกอบ อกุศลธรรมหรือกรรมชั่วต่าง ๆ แล้วนำไปให้เกิดในทุกคติภพที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมาน

เอาแต่เล่นเห็นสนุกเป็นสุขขา

ไปตกนรกหมกมุ่นแต่ผู้เดียว

ไปขึ้นจิวหนามคมดั่งลมกรด

ก็ยอมมีในคัมภีร์พระมาลัย

เมื่อชาติหน้ามิได้กิดจิตเฉลียว

พญายมคัมเคียวในกลางไฟ

โดยกำหนดสิบห้าองค์คู่ได้

โลหิตไหลซาบสิ้นทั้งอินทรี

(หน้า 3)

- สวรรค์ เป็นดินแดนที่ผู้คนไฝ่ฝันที่จะใช้ชีวิตอยู่ สถานที่นี้มีแต่ความรื่นรมย์ ปราศจากความทุกข์ยาก สมบูรณ์ด้วยปัจจัยสี่ และศีลธรรม แต่ถึงกระนั้นสถานที่นี้ก็ยังถูกครอบครองด้วยกาลเวลา จึงยังต้องมีการเกิดและการตาย

ใครทำชั่วแข่งชำระชั่ว

ไปสู่กรรมนบอนันต์พุทธทันคร

ถ้าผู้ใดใจเป็นกุศล

มีบริวารชมชื่นถึงหมื่นพัน

มิได้นับเข้าปฏิสังขร

จงคิดก่อนให้เห็นในปัจจุบัน

เพื่อชาติหน้าจะได้ไปอยู่คู่สวรรค์

คงจะทันศาสนาพระเมตริย์

(หน้า 6)

- นิพพาน คือ ความหลุดพ้นจากพันธะเครื่องพันธนาการทั้งปวง มีความสะอาด สว่าง สงบ ไม่มีโรค เป็นที่ดับทุกข์ เป็นสุขเกษม ไม่ผูกพันอยู่กับกาลเวลา ปราศจากความแก่และความตาย

อันบำเพ็ญธรรมนี้หนารือข้าศึก

กว่าจะเตียนเวียนวนเห็นหนทาง

จะสำเร็จเสร็จ ได้แต่เพราะเพียร

กว่าจะรอดไปถึงท่านี้ชันาน

รากนั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง

เป็นบันไดที่จะย่างไปนิพพาน

ข้อมวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร

นับประมาณอสงขัยกำไรมี

(หน้า 8)

- สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย เป็นสัญลักษณ์ของบุคคลที่ยังหลงผิด ยังยึดติดอยู่กับกิเลสทั้งปวง แม้จะมีผู้สอนหรือผู้ชี้แนะก็ไม่รับรู้และไม่สนใจ จึงต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพชาติที่ไม่คือยู่เช่นนั้น

ให้คนเห็นเป็นมคทายก

ทำสอนเจือเงินเกลือกกลคนทั้งปวง

ทำอวดรู้ผู้พระวังนะ

กิเลสหุ้มกลุ้มหน้าไม่สามานย์

ไม่เมตตาตามก้นใหญ่หลวง

มิได้เล็งแลเห็นว่าเป็นพาล

สาธุสะน้ำใจเป็นเหมือนเดรัจฉาน

แท้สันดานดวงจิตไม่คิดอวย

(หน้า 5)

กล่าวโดยสรุปแล้ว กวีใช้สำนวนโวหารและภาษาภาพพจน์ต่าง ๆ ในคำประพันธ์ เพื่อให้เกิดความไพเราะ ชาบซึ้ง มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายในคำประพันธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนเกือบตลอดทั้งเรื่อง

บทที่ 4

หลักคำสอน และความเชื่อ

เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดชา ที่นำมาจากวัดโยธานิมิต ค.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราดนี้ เป็นคำสอนที่ใช้สอนคนทั่วไป เหมาะกับคนทุกเพศทุกวัย แม้จะเขียนมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว แต่เนื้อหาภายในเรื่อง ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาเรื่อง เข้าเมืองแก้ว พบว่าเนื้อหาในเรื่องนั้นมีจุดประสงค์สำคัญ คือ เพื่อจะสั่งสอนหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเน้นให้เห็นว่าชีวิตของคนเราประกอบด้วย ความสุขและความทุกข์ หากประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดี ชีวิตก็จะมีความสุข แต่หากประพฤติปฏิบัติตนไปในทางมิชอบ ชีวิตก็จะหาความสุขไม่ได้ ต้องพบกับความทุกข์ แสดงให้เห็นว่า หลักธรรมที่ปรากฏในเรื่อง เข้าเมืองแก้ว เป็นหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแนวชาวบ้าน ที่เน้นชาตินี้ ชาติหน้า สวรรค์ นรก โลกพระศรีอารีย์

สำหรับเนื้อหาโดยรวมนั้น มีดังนี้

ศีลห้าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ที่พระพุทธเจ้าได้มอบไว้ให้แก่มนุษย์ และแม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงปรินิพพานไปแล้ว แต่ได้ทรงประทานศาสนา ซึ่งมีหลักคำสอนต่าง ๆ ไว้แทนตัวพระองค์ ไม่ว่าจะยากดีมีจน ก็ควรจะต้องปฏิบัติตาม เพราะกว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ยากนัก เราโชคดีแล้วที่ได้เกิดมา เมื่อได้รับโอกาสแล้ว ก็อย่าทำให้เสียชาติเกิด ควรเร่งทำบุญ ทำความดี โดยได้ชี้ให้เห็นถึงผลที่จะตามมาเมื่อประพฤติตนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ถ้าเป็นนักเลง ทำตัวเหลวไหล ก็อาจจะต้องสูญเสียทรัพย์สิน อีกทั้งผู้คนที่รังเกียจ หรือคนที่ไม่เชื่อมั่นในศีล เป็นคนชั่ว ในชาตินี้ที่เห็นได้ชัดก็คือ จะไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย และเมื่อตายไปก็ต้องตกนรก ทนทุกข์ทรมาน มีทั้งไฟอันร้อนแรง หนามจ้าวที่มีความคม หรือคนที่ดื่มสุรา ก็เสียทั้งสุขภาพ เสียทั้งทรัพย์สิน ส่วนผู้ที่ประพฤติดี มีความสัตย์ ก็จะได้พบกับความสุข หรือผู้ที่รู้จักกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ นอกจากดีต่อตนเองแล้ว คนรอบข้างก็จะสรรเสริญ เป็นที่ยอมรับของสังคมอีกด้วย และยังเน้นคำสอนเกี่ยวกับสตรีด้วย เช่น ให้ตื่นนอนก่อนสามี ให้รักนวลสงวนตัว คอยดูแลบ้านและครอบครัว และหากประพฤติชั่ว ก็ชี้ให้เห็นว่า แม้แต่เทวดาก็ยังไม่ปราณี แต่กลับสาปแช่ง สำหรับชายก็ให้อยู่ในศีลธรรม และเลือกคู่ครองที่ดี ก็จะช่วยส่งเสริมให้คนดีด้วย

ได้มีการเปรียบเทียบให้เห็นว่า คนเรามีห่วงอยู่ 3 ห่วงด้วยกัน คือ ห่วงชีวิต , ห่วงทรัพย์สิน และห่วงสามีหรือภรรยา ตรงกับคำกล่าวที่ว่า

“ห่วงชีวิตคั่งเชือกผูกคอ

ห่วงสมบัติคั่งปอกผูกคอก

ห่วงลูกเมียคั่งปลอกสวมตีน”

ห่วงเหล่านี้คอยหน่วงเหนี่ยวเราเอาไว้ แต่ก็มีวิธีที่จะช่วยให้เราไม่ต้องทุกข์ทรมานมาก คือ การประพาศิตนเป็นคนดี ซึ่งไม่ใช่ดีเฉพาะแต่ภายนอก แต่ต้องดีทั้งภายนอก และส่วนที่สำคัญคือ จิตใจ เพราะถึงดีภายนอก แต่ใจไม่ดี แม้ไม่มีคนเห็น แต่เทพทั้งหลายสามารถรับรู้ได้ และกรรมนั้นก็จะติดตามคนผู้นั้นเรื่อยไป หากเป็นกรรมดี ก็จะช่วยให้ได้เกิดในสวรรค์ ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข หรือได้เกิดในยุคพระศรีอาริย์ ซึ่งสะดวกสบายทุกอย่าง ผู้คนส่วนใหญ่ใฝ่ฝันที่จะได้ใช้ชีวิตอยู่ หากเกิดเป็นมนุษย์ ก็ได้อยู่ในสกลคติ ในทางกลับกันหากทำกรรมชั่ว เกิดใหม่ก็อาจไม่ได้เป็นมนุษย์ ต้องไปเป็นสัตว์เครื่องจาน หรือเป็นมนุษย์ที่ไม่สมบูรณ์ อยู่ในตระกูลที่ต่ำต้อย หรือเกิดได้เพียงแคว้นสองวันก็ต้องตายไป ผลกรรมดีอีกอย่างที่จะเห็นได้ในปัจจุบันคือ หากเราประพาศิตน ไม่ประมาท ก็จะพ้นภัยอันตราย 4 ประการ นั่นคือ ราชภัย โจรภัย อัคคีภัย และ อุทกภัย

ผู้เขียนได้กล่าวว่า ที่กล่าวมานั้นต้องการที่จะเตือนสติ ว่าคนเราเกิดมาก็ต้องตายทุกคน ไม่ควรยึดติดกับร่างกายภายนอก คือ อวัยวะของเราทั้ง 32 ประการนี้ ไม่ว่าจะเป็นม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นสีผมจะเปลี่ยนจากสีดำ เป็นสีขาว หรือไม่ว่าจะเป็นเล็บ กระดูก และอื่น ๆ ก็ย่อมต้องเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเจอ จึงย้ำให้เห็นอีกครั้งว่า ควรจะตั้งมั่นอยู่ในศีล ก็จะได้พบกับความสุข หรือนิพพาน คือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ดังเช่นพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เราไม่ว่าชายหรือหญิงต้องการ ซึ่งก็ตรงกับชื่อเรื่องที่ว่า เข้าเมืองแก้ว ที่ผู้เขียนต้องการเปรียบว่าเมืองแก้ว คือ การนิพพาน เป็นภาวะที่มีแต่ความสงบ ความสุข ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป โดยที่ใช้คำว่า แก้วนั้น เพราะต้องการเปรียบแก้วเป็นสิ่งที่มีความสูงส่ง ซึ่งจะเห็นได้จากการใช้คำว่าแก้วของคนไทยในอดีต ในที่ต่าง ๆ เช่น ในไตรภูมิพระร่วง คือ แก้วทั้ง 7 ประการ ของพระยามหาจักรพรรดิราช หรือ สุภามิตที่เราใช้กัน คือ วานรได้แก้ว แสดงให้เห็นว่า คนไทยให้ความสำคัญกับคำว่าแก้ว เป็นคติความเชื่อดั้งเดิม ถือเป็น การสืบทอดขนบอย่างหนึ่ง

ตอนจบมีการกล่าวถึงวันที่ประพันธ์ คือ วันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ปีมะโรง พุทธศักราช 2375 ผู้ที่ประพันธ์ คือ หลวงพุดผา และได้แทรกคำสอนเล็ก ๆ น้อย ๆ ไว้คือ เวลาอ่านหนังสือไม่ควรนอนอ่าน

คำสอนที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดชา นี้ มุ่งสอนให้มนุษย์เพียรกระทำความดี โดยมีจุดมุ่งหมายขั้นต้นเพื่อให้ชีวิตได้พบกับความสุข ความเป็นสิริมงคล จุดมุ่งหมายต่อมาคือ หวังว่าผลแห่งการทำความดีในปัจจุบัน จะส่งให้ได้ไปเกิดในภพชาติที่ดีต่อไป ได้เกิดในแผ่นดินธรรม มีโอกาสพบพระศรีอาริย์ และจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ การไปนิพพาน ทำให้เราทราบได้ว่าชาวตราด ยังมีศรัทธาต่อพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทั้งนี้เนื่องมาจากการอบรมสั่งสอนให้ยึดมั่น เชื่อฟัง มีความศรัทธา และความเชื่อ ที่ได้ถูกปลูกฝังกันมาให้ยึดคติพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากวรรณกรรม เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ซึ่งมีคำสอนต่างๆ ที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อให้พบความสุขที่แท้จริง การดำเนินชีวิตไปสู่นิพพาน และโทษของการไม่ปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธองค์ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างมาให้เห็น ดังนี้

1. หลักคำสอน

1.1 ทานบารมี

เป็น 1 ในบารมี 10 หรือ ทศบารมี หมายถึง การบำเพ็ญบารมีอันยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นมหาสาวก (พระราชนิพนธ์, 2518, หน้า 284)

ทาน คือ การให้ การเสียสละ โดยในเรื่อง เข้าเมืองแก้วนี้ กล่าวถึงการให้สองประเภทคือ

- ต้องการสอนให้มนุษย์รู้จักการทำบุญทำทาน อย่าคิดว่าไกลตัว จะทำเมื่อไรก็ได้ แต่ควรจะเริ่มเสียแต่วันนี้

ประการหนึ่งจะทำบุญอธิษฐาน
มนุษย์สวรรค์ปล้นสว่างหนทางไป
หมั่นให้ทานภาวนารักษาศีล
ถึงยังไม่ได้อรหันต์แลโสดา

ให้ปรารถนาพระนิพพานและเป็นใหญ่
อย่านึกแค้นแกล้งใจว่าไกลตา
เมื่อสูญสิ้นอายุชันษา
คงเกิดเป็นเทวดาในดาวดึงส์

(หน้า 7)

- ต้องการสอนให้มึจิตใจเมตตากรุณา ซึ่งอาจส่งผลให้เราผ่านอุปสรรค ความทุกข์ต่างๆ ไปสู่ภาวะนิพพานได้

แล้วหนักหน่วงดวงจิตอย่าอิจฉา
จิตนั้นหน่วงตั้งหน้าเมตตาคน

มันจะพาเขื่อนซัดคัมภรคผล
จะข้ามโอชะไปให้พ้นจนนิพพาน

(หน้า 4)

1.2 ปัญญา

เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด ทำให้มนุษย์พิเศษกว่าสัตว์ทั้งหลาย แต่ปัญญาจะต้องเป็นปัญญาที่ชอบ มีลักษณะเป็นคนฉลาดรู้ มีการวินิจฉัยที่ถูกต้อง มีสามัญสำนึกที่ดี มีเหตุผลในการพิจารณาเรื่องสุข - ทุกข์

แท้จริงเป็นอนิจจังเหมือนยงกกล่าว
หมั่นระลึกรัตริกรคิดพิจารณา

ในเรื่องราวให้เห็นทุกข์แลสุขหา
ที่คนดีมีปัญญาจงจำเอา

(หน้า 6)

1.3 หิริ โอตตัปปะ

คือ หิริ แปลว่า ความละอาย ได้แก่ ความละอายใจในการประพฤติชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจ ของตนเอง ส่วน โอตตัปปะ ได้แก่ ความเกรงผิด ความไม่กล้าทำผิด ความหวาดสะดุ้งต่อความบาป ซึ่งหากมนุษย์เราไม่มีความละอาย ความเกรงกลัวต่อบาปแล้ว ต่างก็คิดจะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไร้วางใจกันไม่ได้ สังคมก็ไม่เกิดความสงบสุข

นำจิตปลงลงเป็นหนึ่งให้พึ่งเชื่อ
ปราชญ์จะสรรเสริญตนว่าคนดี

เห็นบาปเบียดเบียนแล้วเอาตัวหนี
จะเป็นที่แส่นหาประชาชน

(หน้า 1)

1.4 รัตนะ 3

ได้แก่ พระพุทธรูป พระธรรม และ พระสงฆ์ คือ พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม พระธรรมเป็นพระคำสั่งของพระพุทธเจ้า มีหน้าที่รักษาผู้ประพฤติปฏิบัติตามมิให้ตกไปในที่ชั่ว พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงพระธรรมนั้น และนำไปสั่งสอนให้ผู้อื่นกระทำตามด้วย

พระรัตนตรัย เปรียบได้กับหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าความศรัทธาต่อพระรัตนตรัย จะทำให้คนประสบกับความสุข พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง พ้นจากอบายภูมิ และไปสู่นิพพานอันเป็นความหวังสูงสุด

ทั้งเทวามนุษย์ไม่สรรเสริญ
คอยและเล็มเลียบเลาะพิเคราะห์ไป
ก็เห็นแต่คุณแก้วทั้งสามประการ
ถ้าใครนับกลับนึกรู้สีกตน

จะยับยั้งเสียเพราะจิตไม่คิดได้
ว่าสิ่งไรจะเป็นหนึ่งพึ่งตน
จะประหารห้ามหักอกกุศล
คงจะพ้นไพบรืทั้งสี่ประการ

(หน้า 5)

1.5 อุกุศลมูล 3

มูลรากของอกุศล คือ โลภะ โทสะ โมหะ เหล่านี้เป็นเหตุแห่งอกุศลกรรม อันได้แก่ กรรมชั่ว หรือทุจริตต่างๆ มีโทษทั้งสิ้น

เหมือนหญิงพาลกตัญญูนอกใจผัว	เป็นคนชั่วสารพัดทำบัดสี
จะว่าให้เห็นความตามบาลี	ชื่อภรรยาสามีแต่ก่อนมา
คำรพนพคุณทุกคืนคำ	ไม่กล่าวให้โมโหเป็นโทษา
สงวนคนปรนนิบัติพิศดา	ตามประสาสิ่งดีที่มีเงิน

(หน้า 2)

ถ้าผู้ใดใจจิตริษยา	เจรจาแสนงอนไม่อ่อนหวาน
เป็นคนโหดโหดร้ายน้ำใจพาล	คือคิดการจะให้เกิดเวรอาถรรพณ์

(หน้า 4)

1.6 ไตรลักษณ์ 3

ลักษณะสาม คือ อนิจจัง - ความไม่เที่ยง , ทุกขัง - ความเป็นทุกข์ และ อนัตตา - ความมิใช่ตัวตน ซึ่งมีปรากฏในเรื่องเข้าเมืองแก้ว

ให้ปลงลงทางในพระไตรลักษณ์	ประเสริฐศักดิ์หนักอนิสงสันนหนา
ถึงให้ท่านรักษาศีลสักร้อยครา	ก็ไม่เท่าภาวนาแต่ครั้งเดียว

(หน้า 7)

- อนิจจัง หมายถึง ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมสลายไป ดังเช่นร่างกายของมนุษย์เรา ไม่ควรไปยึดติดกับรูปลักษณ์ภายนอกที่เรามองเห็น แต่ควรคิดถึงจิตใจจะดีกว่า

สังขารของเรานี้ไม่จีรัง	อนิจจังไม่แท้เที่ยงอย่าเมียงหมาย
พิเคราะห์ความสามสิบสองอาการกาย	พึงเกลียดอายสิ้นทั่วทุกประการ
ตั้งคั้นแต่เกศาแปลว่าผม	นิยมชมหรือว่าเห็นเป็นแก่นสาร
คำแล้วหงอกกลับขาวเป็นจาวดาล	แก่ชราสาธาทรทุกสิ่งอัน

(หน้า 7)

- ทุกข์ หมายถึง ความเป็นทุกข์ ความทนอยู่ไม่ได้ เพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นเช่นนั้น เปลี่ยนแปลงไป

เมื่อดับขันธก็จะพลันสลายทุกข์
จะไปคนรอกอยู่ยืนนาน

ไม่มีสุขปริเปรมเกษมสานต์
โดยประมาณวันคืนถึงหมื่นปี

(หน้า 2)

ทำไมไม่จงรักด้วยภักดี
เร่งเป็นลักเลงเล่นหัวให้ตัวทุกข์

เที่ยวเล่ห์เข้ากรอกทุพพลาล
ชักชวนกันเห็นว่าเป็นสุขสนุกสนาน

(หน้า 2)

- อนัตตา หมายถึง สิ่งทั้งหลายไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้ ไม่คงทนถาวร
เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย

เป็นบุญแล้วมาเห็นแก้วสว่างภพ
ถึงผู้ลากมากดีทั้งมีเงิน

เร่งปรารบกองการที่เป็นกุศล
อย่างนี้กแหงนเคลงใจว่าไม่ตาย

(หน้า 1)

1.7 คีล 5

หมายถึง ความประพฤติดังาม คือการสำรวมกาย และวาจา ประกอบแต่การสุจริต

คีล 5 สำหรับ ชาวพุทธทุกคน คือ 1. เว้นจากการทำลายชีวิต

2. เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้

3. เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม

4. เว้นจากการพูดเท็จ

5. เว้นจากการดื่มของมึนเมา

คีลห้าเป็นมहाองคคีล

อาจจะให้มีผลแก่ตนครั้ง

ประเสริฐสิ้นในมนุษย์สุดนั้น

คงตามทันพระเมตตรัยผู้ใจอารี

(หน้า 1)

1.8 กตัญญู กตเวที

เป็นคำสองคำที่มักใช้คู่กัน กตัญญู หมายถึง การรู้คุณคน รู้คุณของผู้ที่มีอุปการะ ส่วน กตเวที หมายถึง การสนองคุณ การตอบแทนคุณ ซึ่งสองสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย

ถ้าผู้ใดใจกตเวที	สติอันห่วงงเหนียวไม่เลียวฉุน
การพรวนน้ำท่านผู้มีคุณ	ไม่เลียววงศ์พงศ์สกุลที่เกิดมา
เป็นที่คนการุณสรรรเสรี	จะจำเริญเป็นบรมสุขา
แล้วเร่งคิดอนิจจังตั้งแมตตา	บำเพ็ญเพียรภาวนารักษารธรรม

(หน้า 2)

1.9 วาจา

หมายถึง คำพูดของคน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิด ลักษณะนิสัยของผู้พูดได้ ก่อนจะพูดสิ่งใดจึงควร ไตร่ตรองให้ดีเสียก่อน

- หากพูดแต่สิ่งที่ดี ๆ สิ่งที่เป็นความจริง นอกจากจะทำให้คนรอบข้างเชื่อถือ และยอมรับแล้ว ยังเป็นมงคลต่อตัวผู้พูดเองด้วย

คำรพพคุณทุกคืนคำ	ไม่กล่าวให้โมโหเป็นโทษา
สงวนคนปรนนิบัติพิศดา	ตามประสาสิ่งดีที่มีเงิน
คนก็เห็นเป็นสิริไม่ดิเคียน	จงพากเพียรแต่ที่เห็นจะเป็นผล
มีความสัจย์เป็นสวัสมิงกล	จะพาดนให้ได้สุขทุกวันคืน

(หน้า 2)

- หากพูดโกหก หรือกล่าวคำพูดเหน็บแนมกระทบผู้อื่น ก็เป็นที่รังเกียจของสังคม ไม่มีใครอยากคบค้าสมาคมด้วย

จึงก่อเชิญเป็นอิจฉาพยาบาท	คิดอุบายหมายมาตทุกคืนคำ
คอยรับเจ็บเหน็บแนมด้วยถ้อยคำ	พูดละถ้ำละลักไปไม่ได้ความ
ด้วยว่าใจสาธารทะยานยัง	ฉวยใดสิ่งหนึ่งก็พูดเป็นสองสาม
ช่างแทรกเสริมเติมคบบอยสำออยความ	ให้หลงเลกเพื่อตามจนเสียดัว

(หน้า 4)

- ก่อนจะพูดสิ่งใด ก็ควรพิจารณาก่อนว่าสิ่งนั้นควรพูดหรือไม่ เพราะหากพูดออกไปแล้ว ไม่สามารถที่จะแก้ไขสิ่งใดได้

ใจสั่งจั่งตั้งเมตตาไม่สาธาร
อันชั่วดีมียากปากคนฉิน

มิใช่การอย่าควรกล่าวไม่เข้ายา
อย่ากรุ่นคิดจิตเป็นอุเบกขา

(หน้า 5)

2 ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกรูปนาม มีความศรัทธา ความเชื่อถือ ความเลื่อมใส ความเห็นตามด้วยความมั่นใจ ความไวใจในบุคคลในสิ่งต่าง ๆ ในการกระทำ ความเชื่อเกิดขึ้นเมื่อใดความคิดที่จะกระทำจะเกิดขึ้นเสมอ เช่น เชื่อว่าทำดีต้องได้ดี คนนั้นจะทำดี หากเชื่อว่าบุญจะส่งผลให้เกิดสุข คนนั้นจะทำบุญ ความกลัวและความไม่รู้ก็สามารถเป็นต้นเหตุให้เกิดความเชื่อ และความเชื่อยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดศาสนาในสังคมมนุษย์โบราณ อย่างไรก็ตามแม้ปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์จะมีความเจริญก้าวหน้ามาก แต่มนุษย์ยังคงมีพฤติกรรมแสดงออกทางความเชื่อกันอยู่ในชีวิตประจำวัน (ภิญโญ จิตต์ธรรม, 2522, หน้า 2)

คนไทยมีความเชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และยึดถือปฏิบัติมาช้านาน ตลอดจนเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิด โดยอธิบายว่าการที่คนได้รับภัยพิบัติ เป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อน คนที่ไม่ได้รับความเดือดร้อน ก็มีผลมาจากการกระทำดีในชาติก่อนเช่นเดียวกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533, หน้า 258)

จากการศึกษาเรื่อง เข้าเมืองแก้ว พบว่าความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องมีดังนี้

2.1 นิพพาน

นิพพาน หมายถึง การดับกิเลสและกองทุกข์ เป็นโลกุตตรธรรม และถือเป็นจุดหมายสุดท้ายและเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา เป็นภาวะที่สิ้นกิเลสและทุกข์ทั้งปวง ตัดขาดจากสังสารวัฏความเชื่อในเรื่องนิพพานของชาวตราด แสดงให้เห็นว่า มีความเข้าใจและยึดมั่นในพระพุทธศาสนา เช่น

ช่วยสั่งสอนตามคำพระศาสดา
ก็เปรียบเหมือนพระบิดาที่อันดี
ก็ควรที่ปรนนิบัตินมนัสการ

ให้เลื่อมใสศรัทธาในศีลทาน
คนก็เห็นเป็นที่บรรทัดฐาน
จะพาคนไปนิพพานเป็นเที่ยงทัน

(หน้า 4)

อุตสาห์ตั้งปณิธานปรารถนา
เป็นพุทธภูมิเลิศล้ำนี้สำคัญ
เป็นพระปัจเจกภูมิแลสาวก
ปรารถนาเพียงพระอรหัตต์มัคฺครรณฺญา

ตามแต่จะเจตนาเป็นชั้น ๆ
นอกจากนั้นแล้วก็น้อยถอยลงมา
ก็ดับนรกสิ้นทุกข์เป็นสุขขา
ก็ไปนิพพานพาราได้เหมือนกัน

(หน้า 8)

อันบาปกรรมนี้หรือคือข้าศึก
กว่าจะเทียบเวียนวนเห็นหนทาง

รานั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง
เป็นบันไดที่จะย่างไปนิพพาน

(หน้า 8)

2.2 นรกสวรรค์

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ในทรรศนะของพระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิดแล้วแต่กรรมที่กระทำมา ตกนรกแล้วถ้ามีกรรมดีก็กลับขึ้นไปบนสวรรค์ หรือขึ้นสวรรค์แล้วถ้ามีกรรมชั่วก็กลับมาลงนรก ผู้ที่บำเพ็ญมาตามลำดับเมื่อตายไปได้เกิดเป็น พรหมในพรหมโลก เมื่อสิ้นบุญแล้วกลับไปตกนรกก็มี (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2542, หน้า 175) ใน เรื่องเข้าเมืองแก้ว ก็มีกล่าวไว้ว่า

อันบาปกรรมนี้หนาหรือข้าศึก
กว่าจะเทียบเวียนวนเห็นหนทาง
จะสำเร็จเสร็จได้แต่เพราะเพียร
กว่าจะรอดไปถึงท่านนี้ช้านาน

รานั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง
เป็นบันไดที่จะย่างไปนิพพาน
ข้อมวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร
นับประมาณอสงขัยกำไรมี

(หน้า 8)

พระราชมุนี (ประยูร ปรยุตโต, 2518, หน้า 6-17) กล่าวว่า นรก มีอยู่ 3 ระดับด้วยกัน คือ

ระดับที่ 1 นรกสวรรค์ในชาติหน้า ซึ่งหมายถึงหลังจากชาตินี้ไปแล้ว กล่าวคือ ถ้าเราทำ กรรมดีไว้ เมื่อตายไปก็จะได้รับรางวัล โดยจะได้ไปเกิดในสวรรค์ หากทำกรรมชั่วก็จะได้รับโทษ คือตกนรก

ใจนั้นอีกกล้าหาญข้างการบาป
ในปัจจุบันก็จะพลันถึงโซ่ตรวน

ยิ่งกว่าต้องคำสาปพระอิศวร
ประกอบโทษโปรดถ้วนทั้งห้าประการ

เมื่อระดับชั้นก็จะพลันเสวยทุกข์
จะไปตกนรกอยู่ยาวนาน

ไม่มีสุขเปรียบเกษมศานต์
โดยประมาณวันคืนถึงหมื่นปี

(หน้า 2)

ถ้าผู้ใดใจเป็นกุศล
มีบริวารชมชื่นถึงหมื่นพัน

เพื่อชาติหน้าจะได้ไปอยู่สวรรค์
คงจะทันศาสนาพระเมตริย์

(หน้า 6)

ระดับที่ 2 นรกสวรรค์ที่มีอยู่ในใจเรา ที่เรียกว่า สวรรค์ในอก นรกในใจ เป็นเรื่องของชีวิตในชาตินี้ ถ้าเราทำกรรมชั่วเรารู้สึกเดือดร้อนใจ กังวลใจ เป็นทุกข์ นับเป็นนรก ถ้าเราทำกรรมดีก็เกิดความสุขความสบายใจ จิตใจก็อยู่ในระดับสวรรค์

ถ้าผู้ใดใจจิตริษยา
เป็นคน โฉด โหดร้ายน้ำใจพาล
เห็นว่ากรรมนำเชิญให้เป็นทุกข์
ยิ่งคับแค้นแน่นใจไม่ใคร่ครวญ

เจรจาแสนงอนไม่อ่อนหวาน
ถือคิดการจะให้เกิดเวรอาถรรพณ์
ไม่มีสุขว่าคนแก่งสังสรรค์
จิตนั้นหวนด้วยมานะเข้าครอบงำ

(หน้า 4)

คำรพพคุณทุกคืนคำ
สงวนตนปรนนิบัติพิศดา
คนก็เห็นเป็นสิริไม่ติเตียน
มีความสัตย์เป็นสวัสดิมงคล

ไม่กล่าวให้โมโหเป็นโทษา
ตามประสาสิ่งดีที่มีจน
จงพากเพียรแต่ที่เห็นจะเป็นผล
จะพาดนให้ได้สุขทุกวันคืน

(หน้า 2)

ระดับที่ 3 นรกสวรรค์ที่เราปรุงแต่งสร้างของเราเองตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องสัมพันธ์กับระดับจิตใจ คือ ถ้าในปัจจุบันใจเรามีแต่ความทุกข์เสมอ สร้างสมพื้นฐานจิตใจไว้ในทางไม่ดี มีกิเลส โลภะ โทสะ โมหะมาก ก็จะทำให้รับอารมณ์ปรุงแต่งสร้างนรกขึ้นมา เป็นต้น

แม้รักดีคงจะได้ตั้งใจปอง
จึงทุกข์ทนจนยากลำบากรบ
ที่บ้างขโมยเขากินอยู่ด่าปี

ที่คนชั่วทำไม่ต้องพระบาติ
ต้องหลีกหลบชุกซ่อนที่เขวอนอนหนี
บ้างเป็นขี้ข้าขอพอได้กิน

อมมนุษย์บุรุษชาติอุบาทว์แท้

ไม่เหลียวผูกจิตเป็นนิจสิน

(หน้า 5)

นอกจากนี้ ยังมีกรบรรยายสภาพความทุกข์ทรมานในนรก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรูสึกเกรงกลัวต่อการกระทำบาป

เอาแต่เล่นเห็นสนุกเป็นสุขขา

เมื่อชาติหน้ามิได้คิดจิตเจตนา

ไปตกนรกหมกมุ่นแต่ผู้เดียว

พญายมคุมเคียวในกลางไฟ

ไปขึ้นจิวหนามคมดั่งลมกรด

โดยกำหนดสืบห้าองค์ฤดีได้

ก็ยอมมิในคัมภีร์พระมาลัย

โลหิตไหลซาบสิ้นทั้งอินทรีย์

(หน้า 3)

ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นความเชื่อที่ยึดถือกันมานาน และเป็นกรยากที่จะเสื่อมคลายไป เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์ไม่ให้ไปในหนทางที่ตกต่ำ เป็นเครื่องยับยั้งชั่งใจไม่ให้กระทำชั่วยิ่งขึ้น แต่ก็มึบางคนที่มีความคิดที่ว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป จึงยังคงไม่เกรงกลัวต่อบาปกรรมต่าง ๆ

ที่หญิงพาดคายนั่นถือมานะ

ไม่ฟังธรรมคำพระชินสีห์

ทำโลเลถกถ่วงประเวณี

เป็นสตรีคือด้านสันดานตัว

ทำคึดคอดทรยศน้ำใจหยาบ

ไม่กลัวบาปคบชู้ขึ้นเหนือผ้า

เป็นหญิงพาดหาญหักไม่รักตัว

เทพทั่วก็แข่งไม่เชยชม

(หน้า 3)

2.3 การเวียนว่ายตายเกิด

สังคมไทยเป็นสังคมพระพุทธศาสนา ที่มีความเชื่อในเรื่องสังสารวัฏ คือ การเวียนว่ายตายเกิดในชาติภพต่าง ๆ ตามแรงบุญแรงกรรมที่ได้กระทำไว้ และตราบโคที่ยังไม่หมดกิเลสตัณหา

เสฐียรพงษ์ วรรณปก กล่าวว่ พื้นฐานความเชื่อเรื่อง สังสารวัฏ ของชาวพุทธนี้มาจากศาสนาพราหมณ์ สังสารวัฏของพราหมณ์และพุทธมึทั้งส่วนที่คล้ายกันและแตกต่างกัน ส่วนที่คล้ายกันคือ การยอมรับว่ากรรม เป็นตัวสำคัญที่ทำให้มีการเวียนว่ายตายเกิดในภพชาติต่าง ๆ แต่ต่างกันที่พราหมณ์เชื่อว่าในที่สุดแห่งการเวียนว่ายตายเกิด มนุษย์จะรวมเป็นหนึ่งเดียวกับผู้สร้างคือพรหมัน ชั่วณิรันดร ส่วนทางพุทธศาสนากล่าวว่ เมื่อมนุษย์เข้าถึงสังขรรณ คือ ครุสรู้ในอริยสัง

แล้ว ถ้าไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป สังสารวัฏเป็นอันสิ้นสุด และนั่นเป็นการเข้าสู่นิพพาน (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2527, หน้า 163)

จากเรื่องเข้าเมืองแก้ว ก็มีความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ว่าคนเราต้องเกิดเพื่อชดใช้กรรม เมื่อสิ้นสุดแล้วจึงจะได้พบกับความสุขนิรันดร์ ซึ่งระยะเวลานั้นยาวนานมาก นับเป็นแสนกัป ซึ่งจะมากน้อยก็แล้วแต่กรรมของบุคคลนั้นๆ เอง

อันบาปกรรมนี้หรือคือข้าศึก	รากนั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง
กว่าจะเตียนเวียนวนเห็นหนทาง	เป็นบันไดที่จะย่างไปในนิพพาน
จะสำเร็จเสร็จได้แต่เพราะเพียร	ข้อมวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร
กว่าจะรอดไปถึงท่านี้ช้านาน	นับประมาณอสงขัยกำไรมี
ถึงแสนกัปนับชาติในมนุษย์	จึงบริสุทธิให้ได้สุขเกษมศรี

(หน้า 8)

จากการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ทำให้เกิดความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือ เรื่องภพชาติ ว่าคนเราไม่ได้เกิดเพียงชาติเดียว แต่ต้องเกิดหลายชาติเพื่อชดใช้กรรมนั่นเอง

ถ้าเขาคิมิมีวเหมือนอย่างตัว	ทำหมางมัวมิพูดเมินสะเทินที
ให้เคื่องขุ่นหุนเห็นเป็นโมโห	พาลพาโลก่อนว่าค่าเสียดสี
ใครอิจจาพาตัวให้อปรีดิ์	ชาตินี้ชาติหน้าไม่ต้องการ

(หน้า 4)

แม้เป็นทานคือदानไปทั้งชาติ	พระจอมปราชญ์ท่านจะโปรดอย่างไรได้
จะก่อกรรมทำอุบาทว์ทุกชาติไป	กำหนดไฟประลัยกัลป์จะพรรณนา
ถึงจะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์	ไม่บริสุทธิสบพบพระศาสนา

(หน้า 6)

2.4 พระศรีอาริยมตไตรย

ความเชื่อเรื่อง โลกพระศรีอาริย์ เป็นความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยมีความเชื่อว่า พระศรีอาริย์เป็นผู้ที่มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เมื่อหมดโลกของพุทธศาสนา 5,000 ปี ในไตรภูมิพระร่วง (ทศบาลีไท, 2543, หน้า 300) กล่าวว่า พระเจ้ามีทั้งหมด 5 องค์ ในภัทรกัลป์หนึ่งจะมีพระเจ้าหนึ่งองค์ คือ

1. พระพุทธกัณฺฐสนธ
2. พระพุทธโกนาत्मน์

3. พระพุทธกัสสป
4. พระพุทธโคดม
5. พระพุทธศรีอาริยมตไตรย

พระศรีอาริยมตไตรยผู้ที่จะเสด็จลงมาเป็นพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป สถิตอยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิต ขณะนี้พระองค์คอยเทศนาธรรมให้เทวดาทิ้งหลายฟัง

พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า พระศรีอาริยมตไตรย คือ พระอนาคตพุทธะที่จะมาเป็นประทีปส่องทางให้มนุษยชาติเลือกเดินทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่องทางให้ทั้งผู้ปกครองและผู้ได้ปกครองเห็นแก่นแท้แก่ชีวิต และแต่ละฝ่ายต้องปฏิบัติต่อกันและกันฉันญาติ กล่าวคือ มีธรรมะต่อกันและกัน (บำเพ็ญ ะวิน, 2542, หน้า 38) ดังนั้นศาสนายุคพระศรีอาริย์ จึงเป็นยุคของความดี ความเจริญ ความสุขสมบูรณ์ และแม้สังคมยุคพระศรีอาริย์จะเป็นสังคมอุดมคติ เพราะเป็นสิ่งเกินจริงในปัจจุบัน แต่เป็นเรื่องที่แสดงถึงความฝันของมนุษย์ ในอันที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

จากความเชื่อนี้ ส่งผลให้เกิดการทำความดี เพราะหากยังประพฤดิชั่ว ก็ต้องไปชดใช้กรรมวนเวียนอยู่ในอบายภูมิ ไม่สามารถมาเกิดในศาสนาของพระศรีอาริย์ได้ ในทางกลับกันหากทำความดี ก็มีโอกาที่จะมาเกิดในศาสนาของพระศรีอาริย์

ถ้าผู้ใดใจเป็นกุศล	เพื่อชาติหน้าจะได้ไปอยู่สู่สวรรค์
มิบริวารชมชื่นถึงหมิ่นพัน	คงจะทันศาสนาพระเมตตรัย

(หน้า 6)

เป็นบุญทำดีเลิศได้เกิดมา	เร่งรักษาศีลพระเจ้าทรง
อย่าผลัดคนอยู่ว่าจนยังไม่ทำ	นี่คือกรรมบังจิตให้คิดหลง
ถึงไม่มีทรัพย์สิ่งไรแต่ใจปลง	ก็จะคงได้พบพระไมตรี

(หน้า 1)

2.5 กรรม

หมายรวมถึง การกระทำทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความดี หรือกรรมชั่ว ซึ่งก็จะส่งผลให้เห็นต่าง ๆ กัน ดังคำกล่าวที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และผลที่จะได้รับอาจช้าหรือเร็ว พบได้ในชาตินี้หรือต่อไปจนถึงชาติหน้า ก็ไม่มีใครสามารถระบุได้ แต่ที่แน่นอนคือ ผลนั้นจะต้องเกิดขึ้นไม่ว่าวันใดก็ตามหนึ่ง ไม่สามารถหลีกเลี่ยงหนีพ้นได้

ส่วนว่ากรรมทำไมให้คนเห็น
คงคิดตัวตามตนไปจนตาย

จะหนีเร็นสักเท่าไรก็ไม่หาย
เทพหัวทั้งหลายเป็นทิพย์ญาณ

(หน้า 6)

ให้ประกอบพร้อมทั้งกายและดวงจิต
ถ้าคนโศกชาติชั่วไม่กลัวกรรม

กุศลคงจะตามคิด ไปอุปถัมภ์
ไม่มีใครนับยับระยำด้วยกรรมกวน

(หน้า 2)

2.6 การเกิด

สังคมไทยมีความเชื่อที่ว่า การที่ชาตินี้ได้เกิดเป็นอะไรนั้น เป็นผลเนื่องมาจากชาติที่แล้ว ว่าคนคนนั้นได้กระทำให้สิ่งใดเอาไว้ กระทำดีหรือชั่ว ผลของการกระทำจะส่งมาให้เห็น

ผู้ที่ทำกรรมดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็จะได้มาเกิดในสวรรค์ อาจเป็นเทวดา เป็นอินทร์ หรือเป็นพรหม ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีบริวาร ไม่ต้องลำบากอีกต่อไป หรือหากมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะได้อยู่ในตระกูลที่ดี

ถ้าผู้ใดใจเป็นกุศล

เพื่อชาติหน้าจะได้ไปอยู่สู่สวรรค์

มีบริวารชมชื่นถึงหมื่นพัน

คงจะทันศาสนาพระเมตตีย์

ถึงมาเป็นมนุษย์ปลูชน

ก็ปฏิสนธิเข้าสกุลอันเลื่อมใส

มีรูปคิสีเนื้อก็เยื่อใย

ก็ต้องในลัคนาทุกประการ

(หน้า 6)

ที่ท่านเกิดเป็นอินทร์พรหมบรมสุข

ไม่มีทุกข์สิ้นโทษที่โรคเขลา

เมื่อชาติก่อนเป็นมนุษย์เหมือนอย่างเรา

ท่านเชื่อธรรมคำพระเจ้าที่สอนใจ

(หน้า 6)

ส่วนผู้ที่ทำกรรมชั่ว ต้องพบกับความทุกข์ยากต่าง ๆ นานา อาจต้องไปเกิดเป็นสัตว์ เสร็จงาน เป็นเปรต ใช้ชีวิตอย่างทุกข์ทรมาน หรือหากได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ก็อยู่ในสกุลพาล ยากจน อาจเป็นไบบ้า หรือต้องวนเวียนอีกหลายชาติหลายภพ กว่าจะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก

ที่ใจบาปหยาบด้วยอกุศล

มักจะคลไปเข้าห้องเสร็จงาน

ถึงเกิดเป็นคนก็ไม่พ้นสกุลพาล

มีอาการให้เห็นอย่างเป็นต่างกัน

บ้างก็เป็นยาจกคนไร้บ้าน
แล้วยากจนวิกลด้วยเป็นหลายพัน

เกิดมาไม่รู้คุณพระธรรมขั้น
ที่เกิดมาวันหนึ่งสองวันก็มรณา

(หน้า 6)

मैंเป็นทานคือด้านไปทั้งชาติ
จะก่อกรรมทำอุบาทว์ทุกชาติไป
ถึงจะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์
ไปเข้ากระตุนแขกสลักอังกฤษ

พระจอมปราษฎ์ท่านจะ โปรดอย่างไรได้
กำหนดไฟประลัยกัลป์จะพรรณนา
ไม่บริสุทธิสบพบพระศาสนา
จะทนทุกข์เวทนาด้วยอาตุร

(หน้า 6)

2.7 การทำบุญ

เป็นความเชื่อที่สำคัญของศาสนาพุทธ ที่นอกจากจะเป็นการบำรุงพระศาสนาแล้ว ยังเชื่อ
ว่าผลแห่งการทำบุญนี้ จะช่วยให้ผู้ทำได้รับสิ่งดี ๆ ตอบแทน อันดีบแรกก็ทางด้านจิตใจของผู้ทำ
บุญเอง คือทำให้รู้สึกสบายใจ อิ่มเอิบใจ และผลแห่งความดีที่จะส่งผลให้ได้รับความสุขในชาติต่อ
ๆ ไป เช่น ทำบุญด้วยน้ำ จะช่วยให้ร่มเย็นเป็นสุข หรือ ทำบุญด้วยดอกไม้ ชาติหน้าจะเกิดมามี
หน้าตาสะสวย บางคนอาจอธิษฐานขอสิ่งที่ตนต้องการ เช่น ให้ได้ไปเกิดในสวรรค์ เป็นต้น

ประการหนึ่งจะทำบุญอธิษฐาน
มนุษย์สวรรค์ปล้นสว่างหนทางไป
หมั่นให้ทานภวนารักษาศีล
ถึงยังไม่ได้อรหันต์แล โสคา

ให้ปรารถนาพระนิพพานและเป็นใหญ่
อย่าเน็กแห่งแกลงใจว่าไกลตา
เมื่อสูญสิ้นอายุชันษา
คงเกิดเป็นทเวในดาวคิงส์

(หน้า 7)

2.8 พญายม

เป็นที่ทราบกันดีว่า เมื่อพูดถึงนรก ก็จะต้องนึกถึงพญายม ซึ่งเป็นผู้ที่เป็นใหญ่ในนรก
คอยปกครองดูแลผู้ที่ได้บังคับบัญชา และวิญญานของผู้ที่กระทำบาปทั้งหลาย จึงถือเป็น
สัญลักษณ์ของความน่ากลัวที่ทุกคนไม่อยากพบเจอ

ไปตกนรกหมกมุ่นแต่ผู้เดียว
ไปขึ้นจิวหนามคมดั่งลมกรด

พญายมดัมเตียวในกลางไฟ
โดยกำหนดสิบห้าองค์คู่ได้

(หน้า 3)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้า “เข้าเมืองแก้ว” ของหลวงพุดชา วรรณกรรมท้องถิ่นจากวัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ลักษณะและรูปแบบการเขียนใน เข้าเมืองแก้ว จาก จ.ตราด

1.1 อักษรที่ใช้ในการบันทึก ตัวอักษรจะมีลักษณะพิเศษตามแบบหนังสือไทยโบราณ บางครั้งอักษรที่ปรากฏไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว คำบางคำไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับเลย บางครั้งคำเดียวกันเขียนต่างกัน และมีตัวอักษรหลายตัวที่มีรูปลักษณะผิดแปลกไปจากตัวอักษรไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด ตัวการันต์ รวมทั้งเครื่องหมายต่าง ๆ ด้วย

1.2 รูปแบบการเขียน มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

- รูปลักษณะ ของ เรื่องเข้าเมืองแก้ว มีลักษณะเป็นสมุดไทย มีทั้งหมด 26 หน้า

- ลักษณะคำประพันธ์ แต่งเป็นกลอนสุภาพ มีทั้งที่แต่งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์ มีการใช้สำนวนโวหาร และภาษาภาพพจน์เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผู้อ่าน

- การขึ้นต้น กล่าวเกี่ยวกับเรื่องศีล 5 ซึ่งมนุษย์ทุกคนควรจะยึดปฏิบัติตาม

- การดำเนินเรื่อง จะเน้นเรื่องคำสอน การสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตน โดยมีการยกตัวอย่างประกอบ

- การจบเรื่อง จบโดยการกล่าวถึงวันที่ประพันธ์ และชื่อผู้ประพันธ์

2. หลักคำสอนและความเชื่อที่ปรากฏใน เรื่อง เข้าเมืองแก้ว

คำสอนส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา เป็นคำสอนที่ต้องการชี้ให้เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตาม พร้อมกันนั้นก็ชี้ให้เห็นโทษการการที่ไม่ประพฤติตามด้วย ส่วนความเชื่อก็พบความเชื่อหลัก ๆ เกี่ยวกับนรกสวรรค์ กรรม และนิพพาน ที่ตรงกันกับชื่อเรื่องคือเข้าเมืองแก้ว โดยเมืองแก้วเป็นสัญลักษณ์แทนสถานที่ที่มีแต่ความสุข พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ซึ่งคำสอนและความเชื่อที่แทรกอยู่นั้นสามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกเพศทุกวัย และแม้จะแต่งมา

นานแล้ว ก็สามารถนำมาใช้ให้เข้ากับยุคสมัยนั้น ๆ ได้ เนื่องจากเนื้อหาหลักนั้น ต้องการให้คนเป็นคนดีในสังคม

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความรู้ ความเข้าใจลึกซึ้งขึ้นหลายประการ ที่สำคัญ คือ เข้าใจภาษาและรูปลักษณะการบันทึกวรรณกรรมสมัยโบราณ ตลอดจนคำสอนที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม

ภาษาที่ใช้ในการบันทึกวรรณกรรมนั้น ส่วนมากจะเป็นอักษรวิธีแบบโบราณ หรือคำโบราณสะท้อนให้เห็นลักษณะของภาษาที่ย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การศึกษาภาษาในวรรณกรรมครั้งนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวงการศึกษาด้านภาษา ส่วนด้านรูปแบบ ทำให้เข้าใจถึงลักษณะรูปแบบของหนังสือโบราณ คือ ผู้สร้างวรรณกรรมท้องถิ่นจะใช้วัสดุที่นิยมใช้กันในสมัยนั้น การเลือกคำประพันธ์ ก็มักเป็นคำประพันธ์ที่ง่าย เหมาะกับความถนัดและความคุ้นเคยของชาวบ้าน เพื่อจะได้นำไปอ่านหรือฟังเพื่อปฏิบัติ ทั้งนี้ เนื้อเรื่องจะเป็นการสั่งสอนให้ชาวบ้านรู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วรรณกรรมเรื่อง เข้าเมืองแก้ว จึงให้คุณค่าทางด้านจิตใจ ทั้งในส่วนของเนื้อหาของเรื่องที่เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนา และคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ ผู้อ่านผู้ฟังจะได้รับทั้งสาระ และความบันเทิงควบคู่กันไป และยังเป็นมรดกล้ำค่าทางปัญญาของชาวตราดอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้า เรื่อง เข้าเมืองแก้ว ของหลวงพุดผา จากวัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับคำสอนในพระพุทธรศาสนามควบคู่กันไปด้วย เพื่อเข้าใจความหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏในเข้าเมืองแก้วได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นจากสมุดไทยฉบับอื่น ๆ ของ จ.ตราด เพราะวรรณกรรมท้องถิ่นจะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ทางความคิด ความเชื่อของคนในท้องถิ่น
3. วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ควรได้รับการเผยแพร่ให้คนรุ่นหลัง ควรมีการสนับสนุนให้มีการปริวรรตและศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (2531). สวัสดิรักษาและสุภามิต วรรณกรรมท้องถิ่นจาก ต.ทุ่งยั้ง อ.ลับแล
จ.อุตรดิตถ์. อุตรดิตถ์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์.
- บำเพ็ญ ระวิน. (2542). พระอนาคตวงศ์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์วิชาการ.
- ประชา พระแก้ว. (2527). วรรณกรรมสมุดข่อยเรื่องดาวเรือง. กรุงเทพฯ : อรุณสภา.
- ปราณี ขวัญแก้ว. (2519). วรรณคดีชาวบ้านจาก "บุดดำ" ต.ร่อนพิบูลย์. กรุงเทพฯ : อรุณสภา.
- เพชรวรรณ จันทร์างศุ. (2546). สมุดไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.Arts.chula.ac.th>. (วันที่ค้นข้อมูล : 25 ก.ค.46)
- พระราชวรมณี (ประยูท ปรยุตโต). (2518). พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พญาลีไท. (2543). ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2522). ความเชื่อ. สงขลา : มงคลการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาใน
สังคมไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย.
- _____ . (2533). ภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- รวีพิมพ์ สมจิตร์. (2544). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมกลอนสวดเรื่อง นางโคกควี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525.
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วิเชียร ณ นคร และคนอื่นๆ. (2521). นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.
- สันทนี อาบัวรัตน์. (2538). การศึกษาวรรณกรรมอีสานเรื่อง มาลัยหมื่นมาลัยแสน. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2542). ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว.
- สุริย์วรรณ เล็กตระกูล. (2529). การศึกษาชำระวรรณกรรมด้านนาเรื่อง โคลงหงส์ผาคำ.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2527). ธรรมะกับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

หลวงพุดผา. (2537). คำสอนธรรม. ตราด : วัดโยธานิมิต.

อุปกิตศิลปสาร,พระยา. (2539). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

Burapha University

๗
๘
๙
๑๐
๑๑
๑๒
๑๓
๑๔
๑๕
๑๖
๑๗
๑๘
๑๙
๒๐
๒๑
๒๒
๒๓
๒๔
๒๕
๒๖
๒๗
๒๘
๒๙
๓๐
๓๑
๓๒
๓๓
๓๔
๓๕
๓๖
๓๗
๓๘
๓๙
๔๐
๔๑
๔๒
๔๓
๔๔
๔๕
๔๖
๔๗
๔๘
๔๙
๕๐
๕๑
๕๒
๕๓
๕๔
๕๕
๕๖
๕๗
๕๘
๕๙
๖๐
๖๑
๖๒
๖๓
๖๔
๖๕
๖๖
๖๗
๖๘
๖๙
๗๐
๗๑
๗๒
๗๓
๗๔
๗๕
๗๖
๗๗
๗๘
๗๙
๘๐
๘๑
๘๒
๘๓
๘๔
๘๕
๘๖
๘๗
๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

๑๐๑
๑๐๒
๑๐๓
๑๐๔
๑๐๕
๑๐๖
๑๐๗
๑๐๘
๑๐๙
๑๑๐
๑๑๑
๑๑๒
๑๑๓
๑๑๔
๑๑๕
๑๑๖
๑๑๗
๑๑๘
๑๑๙
๑๒๐
๑๒๑
๑๒๒
๑๒๓
๑๒๔
๑๒๕
๑๒๖
๑๒๗
๑๒๘
๑๒๙
๑๓๐
๑๓๑
๑๓๒
๑๓๓
๑๓๔
๑๓๕
๑๓๖
๑๓๗
๑๓๘
๑๓๙
๑๔๐
๑๔๑
๑๔๒
๑๔๓
๑๔๔
๑๔๕
๑๔๖
๑๔๗
๑๔๘
๑๔๙
๑๕๐
๑๕๑
๑๕๒
๑๕๓
๑๕๔
๑๕๕
๑๕๖
๑๕๗
๑๕๘
๑๕๙
๑๖๐
๑๖๑
๑๖๒
๑๖๓
๑๖๔
๑๖๕
๑๖๖
๑๖๗
๑๖๘
๑๖๙
๑๗๐
๑๗๑
๑๗๒
๑๗๓
๑๗๔
๑๗๕
๑๗๖
๑๗๗
๑๗๘
๑๗๙
๑๘๐
๑๘๑
๑๘๒
๑๘๓
๑๘๔
๑๘๕
๑๘๖
๑๘๗
๑๘๘
๑๘๙
๑๙๐
๑๙๑
๑๙๒
๑๙๓
๑๙๔
๑๙๕
๑๙๖
๑๙๗
๑๙๘
๑๙๙
๒๐๐

ไม่ถือกว่าแรงกว่า... โดยประจักษ์ชัดเห็นกันมาโดย
โดยที่ถึงพวกคนนอกโดย
พวกคนในแต่ก่อนมา
ความประพฤติที่วิเศษ
มีคุณความดี
ไม่คิดผิด

ไม่คิดผิด
โดยประจักษ์ชัดเห็นกันมาโดย
โดยที่ถึงพวกคนนอกโดย
พวกคนในแต่ก่อนมา
ความประพฤติที่วิเศษ
มีคุณความดี
ไม่คิดผิด

พจนานุกรมภาษาไทย
ที่จัดทำขึ้นโดย
กรมศิลปากร
เพื่อเป็นประโยชน์
แก่ประชาชน
ในการศึกษา
และค้นคว้า
ความรู้
เกี่ยวกับ
ภาษาไทย
และวัฒนธรรม
ไทย
โดย
ศาสตราจารย์
ดร. ตรีมิตร
และ
คณะ
ผู้จัดทำ

ฉบับนี้
จัดทำขึ้น
โดย
กรมศิลปากร
เพื่อเป็น
ประโยชน์
แก่
ประชาชน
ในการ
ศึกษา
และ
ค้นคว้า
ความรู้
เกี่ยวกับ
ภาษาไทย
และ
วัฒนธรรม
ไทย
โดย
ศาสตราจารย์
ดร. ตรีมิตร
และ
คณะ
ผู้จัดทำ

การแพทย์แผนโบราณ
เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป
ในสมัยก่อน
แต่ในสมัยปัจจุบัน
การแพทย์แผนโบราณ
กลับได้รับความนิยมน้อยลง
เพราะการแพทย์แผนโบราณ
มีความเสี่ยงสูง
และใช้เวลานาน
ในการรักษา
ในขณะที่การแพทย์แผนปัจจุบัน
มีความปลอดภัย
และใช้เวลาน้อย
ในการรักษา
นอกจากนี้
การแพทย์แผนโบราณ
ยังมีความเชื่อ
ที่เกินจริง
เกี่ยวกับพลัง
ของสมุนไพร
และเครื่องราง
ของขลัง
ซึ่งไม่มีความจริง
แต่กลับทำให้
ผู้ป่วยเสียเงิน
และเวลา
โดยไม่จำเป็น

การแพทย์แผนปัจจุบัน
มีความก้าวหน้า
และปลอดภัย
ในการรักษา
นอกจากนี้
การแพทย์แผนปัจจุบัน
ยังมีความเชื่อ
ที่เกินจริง
เกี่ยวกับพลัง
ของสมุนไพร
และเครื่องราง
ของขลัง
ซึ่งไม่มีความจริง
แต่กลับทำให้
ผู้ป่วยเสียเงิน
และเวลา
โดยไม่จำเป็น

แต่ไม่ชอบความหมายของพระพรหม

ที่กล่าว จึงจะกำหนดเพียงแต่อย่างนี้

ที่จะกล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

จึงกล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ที่กล่าวถึงพระพรหม

ปริวรรตเรื่อง เข้าเมืองแก้ว

สิ้นห้าเปนมหาองค์สิน
 อาจจะมีผืนแก้ตนครัน
 เราชาตินี้ได้มาพบพระศาสดน้ำ
 เหนแต่รูปต่างองค์พระทรงยาน
 ทั้งพระไตรปิฎกสามประนามนพิ
 ก็เหมือนอึ่งภพองค์พรทรงธรรมัน
 คงจะคายชู้ตบให้พันทุกข
 ถึงจะอยู่ในมโนคฤหัสถ์
 เปนบุญแลวมาเหนแถวสว่างภพ
 ถึงผลึกมากคิดทั้งมีจัน
 แดพระอึ่งทรงพุดสุทวิพ
 อันเราทันมันรำพึงถึงความตาย
 กว่าจะได้เป็นมโนคฤหัสถ์แสน
 จะเปรียบความภ้อให้เหนเป็นสำเนา
 จักขอบอหมีได้สอดเหนเคือรดวัน
 อันแอกน้อยลอบตามทีเลวัน
 เหนแสนยากมากนับความมีนพัน
 เป็นปูนทำลำเล็กได้เกิดมา
 ออย่าผิดตนอยูวจันยังไม่ทำ
 ถึงไม่มีทรัพย์สิ่งไรแต่ใจปลั่ง
 นำจิตปลั่งลงให้เพนนิ่งให้พึ่งเชื่อ
 ปราชจรเสรินต้นว่าคนดี
 ที่เกิดมาเป็นมิจนาทิดฐุหดี
 ก็เสยหดีที่อใดเกิดมาเป็นกัน
 เราเกิดมาเป็นสำมาทิดธิแลว

.....ไม่เป็นอัน

ประเสียดสินในมโนคฤหัสถ์
 คงตามทันพระเมตไตรฟูโยอารีย์
 แลไมเหนองพระการุณาในวิหาร
 กับประหารศาสดน้ำโหวหาพัน
 ครัวเปิดหมื่นสิริพันพรธรรมัน
 รั้วงามรปรีนิบตรบำยิตตาม
 เสวยสุขขในวิมารชาสน้ำม
 ที่ทำตามต้องบพพระทศพัน
 เรงปรารพกองการทิเป็นกุศล
 อยาหนักเหนงแกล้งใช้ว่าไม่ตาย
 ยังเรงรีบไปนิการจนสุนห้าย
 ก็จักคล้ายความชวทิมัวเมา
 คว้าคว่ำยากแค้นดั่งกลิ้งครกจีนบันเข้า
 ดั่งนั่งเต่าวนวายให้สายขัน
 ต้อยร่อยปีเต้านั้นจึงพุดหัน
 เมื่อไรจนค่นสบของทิดอ้งม้า
 เราเกิดมากกวานั้นเพนหนักหน้า
 เรงรักษัสิลาพรเจ้าทรง
 นิคฤก่าบังจิตระโหคิดหลัง
 ก็จักคงได้ภพพระไมตรี
 เหนบาพเบือเกลยิดกลัวเอาตัวหนี
 จะเพนที่เน้สนหาประหขัน
 หมั้นประมาฤมิตไปไมเหนหัน
 ไม่รู้สีกนี้กวาค้นนั้นกันดี
 สวางแจงแสงแก้วทักกราชเริ

ทำให้ไม่จ้งรักด้วยภักดี
 เรงเปนลักเลงเลนหัวไหล่ด้วทุกข
 เสียดังพรพยับทั้งด้วก็อประมาร
 แล้วหมี่หน้าหู้เสพสุราเสกข
 มักพาดนให้ลำบากทั้งยากจั้น
 แทว่าโงโหวหารสันตารคือ
 อวดฉลาดฮ้ำทองท้งใจ
 ไม่รู้จักโทษคุณว่าบุญบาพ
 เปนทีคั่นคัลลหานินทาด้ง
 อย่านึกแหนงแก้แกลงคำทิวว่า
 หมี่ไชวาแต่ก็เพราะดูเคราะห์ก็้อ
 ทารว่าชั่วเกลยิดกั้วอย่าได้ทำ
 จงพากเพียรภาวนาพ่ายฮ้ำม
 ถาผู้ได้ใจกั้วะเวท
 คำรบรปับบการผู้มีคุณ
 เปนทีคนการุณังสรรเส็น
 แลวเรงคิชอะนิจังตงเมตา
 ใหญ่ประกอบพรอมทั้งกายแลดวงจัตถจิตว
 ถาคนโหดหัดชั่วไม้กั้วก้า
 ใจย่นน้อกั้วอาหารคางการบพ
 ในประจันนั้นก็พลันด้ง โจรตรวน
 เมื่อคั้วบั้นก็จะพลันเสวยทุกข
 จะไปตักนรกอยู่ยีนาร
 เหมียรหญิงพารกั้วบกลอกนอกใจัยฝัว
 จะวาให้แหนความตามบาพื่อ
 คำรบรบนบคุณทุกคั่นคำ
 สงวนคั่นปรนินบัตพิด้ดา
 คั่นก็้อเหนเปนสิริไม้คั้วเดียร
 มิความสัคเวเปนสวัคคิมังกล

เทยิวเล้ยเถาอกทพุลถาร
 ชวนกันเหนวาเปนศุกสนุกสนาร
 คั่นออกชื้อคือคานประจันคั่น
 ทำด้วแลกเหล้วไหลไมเปนคั่น
 เปนจิตรมามีหมนไมเหนหนัไฟ
 ก็นบที่้อถื้อกรรตามพวกพารวิไลย
 เอาแต่ได้ไมคั้วครอนิจจ
 นำใจัยาประยยับคั้วสัพพหนัง
 ควยใจั้วคณหมี่ได้คั้วกระคั่นถ
 เทศ่น้ำในกำภักก็มีอยู่
 สึงไรรู้เรงปรนินบัตตาม
 จะเปนกำควยเลมิดในคั้วอหาม
 อยาหลังให้ลในกามกั้วเลข
 สัคคิหนองเนยวไมหนีชวคณ
 ไม้เสยิวงพ่งสกุณทีเกิดมา
 จะจำเรญเปนรรม์ศุกขา
 บ้าเพญเพยนภาวนารักษารธรรม
 กุลสั่นคงจะตามคั้วไปอประดำ
 ไม้มีใครนบยับระย้าด้วกำกั้ววน
 ยิงกวาดองทรูบคั้วพระอินศวร
 ประกอบโทษโปรคทว่นทั้งหาประการ
 ไม้มีศุกปีรเปรมกระเสมสาร
 โดยประมารวันคั้วถึงมินปี้อ
 เปนคั่นชัวสารพัดไม้บัทสิริ
 ชื้อพรพญาสามี่แตกอ่นมา
 ไม้กั้วให้โมโหเปนโทษ
 ตามประสาสึงคั้วที่มัจฉ
 จังภาคเพยนแต่ที้อเหนจะเป็นคั้ว
 จะภาคั่นให้ได้ศุกข์ทุกวันคั่น

ไม่คืนเสียงเถียงความไม่ยามยาพ
 คั่นเหนคู้หน้าฝั่งเป่นยังยืน
 แลวมันมองตรงคว้ามด้ามสำเนียง
 สิ่งไรไม่ตองวาให้คำดี
 จะกินอยู่ดูท่าซรอกผ่าพ่อน
 ทิจะมาที่จจะไปนำใจตรง
 ถึงฝ่าฝ่าจะเป่นภารพรชกาด
 เป่นคลคิสาระพัดซังจัดแจง
 ทิหญิงพารคารคือถิอมาณะ
 ทำไ้เสศ์ลักลงประเวณี
 ทำกิทกัทรอระย่นำใจย้าบ
 เป่นหญิงภารทหารหักไม่รักตัว
 ไน่ประจวบรก็พัฒน์ระย้ายาก
 ทิหยหัดเลาปรากฏ่นาหิม
 เอาแต่เล่นเหนสนุกเป่นสุกษา
 ไปตจนรกรรมกุ่มนแต่คูเดียว
 ไปจีนจิวหนามคมดงลมกรษ
 กัยอมมิในคำพิพระมาไลย
 เพราะหญิงชัวมัวเมาด้วยกาม
 ไนมมิไครนัพถิดตนาว่าคนดี
 ถึงหยได้สมักคสงว้าท
 ใจทมิหนินประมาทองอาจไ้ย
 อั้นหญิงชัวมัวอ้อมองเป่นสองจิต
 จะพาดันมันห้องไมตองการ
 ฮันสิ่งอินก็ไมซันเท่าคุณพระ
 คลจะซ่มว่่าประเสิร์ฐเป่นเลิดหย
 ถาลูกเมียมิมิตรสนิจรักษ
 คั่นก็เหนเป่นสิริไม่ติตัว
 คับคั่นคิมิสามาคาระวะ

ดูราบค้ำบสาระพัดไม่ขัดจีน
 เวลานอรพอนตีนก่อรยามี่
 จริงเรียกว่่ารักษงวนนวนสิริ
 แท้สัตรีเชื่อพดิสกละวงษ
 ที่นั่งนอกระจกัหวีไมมีฝั่ง
 สงวนพงหมีให้มิตรนันคิดแกลง
 ก็แสนสวาดหมีไมได้น่ายสเนแห่ง
 ไ้มักลั้งแกลงเปือนปละคนมี
 ไมฟังธรรมคำพระชณะนิริ
 เป่นสัตรีคือคารสันการตัว
 ไมกลัวบาบคบชุนินเหนื่อฝัว
 เพ่งทัวก็แข่งไม่เซซซิม
 เพราะม๊กมากหล้าชูเขาสุ่ม
 จะนิย้มแต่การสันการเคียว
 เมือหลิน้ำหมีไคคิจิตรเซลิ้ว
 หักพยายมคมเคียวไนกลางไฟ
 โดยถ่านตรสืบหาองคูไคยอ
 โลหิตไหลทราบสินทั้งอินทริ
 ทำสเพลไมเชือธรรมพระชณะนิริ
 แท้สัตรีพิชัวไมกลัวไ้ย
 หมีไ้ช่ปรากฏ่นเปรดเสจวิไ้
 จิงรักษไครสัตรีประเวณีพาร
 อย่างเชือสนิดหลงรักส่มักส่มาร
 จิงประหารหักรักษควความด้าย
 จังมาณะหักห้ามไหเหือคหาย
 รักษาภายอฮาให้มุ่นควชุนมัว
 ทิรุจักบำรุงบุลร์คุณฝัว
 คอยถนอมกลอมกแล้วไว้กับเรือน
 เป่นปุนละจะหาไ้ทิไ้หันเหมือร

ใ้วางใจลงแต่ว่าแมเรียน
 ถ้าสตรีมีผิวที่ตัวฉลาด
 ช่วยสั่งสอนตามคำพระศาสดา
 ก็เปรียบเหมือนพระบิดาที่อันดี
 ก็ควนทีปรนนิบัติระมัดการ
 เป็นมะนุษย์ที่สุดทุกข้อยูสามห่วง
 อันห่วงลูกผู้คือในประจุบัน
 ด้วยเป็นประเวณีในวิไลสัตว์
 อันเราทรมนุชมุทชน
 อันห่วงทรพนิก็แสนเพราะแหนห่วง
 ยังห่วงหนึ่งรุ่งรัตทรีงบาทา
 ทั้งสามห่วงห่วงเหนียวเอาไว้นัก
 อยาหลงหนักหักตามประเวณี
 แลวหนักหน่วงดวงจิตรอย่าอิจฉา
 จิตรนั้นหนองตั้งนามตาคล
 ถ้าผู้ได้ใจจิตริศยา
 เป็นคล โฉดโทครายนำใจยพาร
 เทว่ากำนำเขนให้เปนทุกข์
 ยิ่งกับแคนแนนใจไม่ใครครวน
 จึงกอยเขนเปนอิดฉาพยาบ่าท
 กอยรับเจบแนบแนมด้วยถ้อยคำ
 ด้วยว่าใจยพาทารทะยารยิ่ง
 ชังอ้เขรกเสิมเติมที่ด้อยล้ำออยความ
 ใครอิดฉาพาใจยไหลำบ้ำก
 ถ้าเขาดิมมีมั่งเหมือรยังตัว
 โหยเคืองขุนหุนเหนนเปนมโห
 ใครอิดฉาพาตัวให้อปปริ
 อยายกัคนคัมทรรำพรเรือง
 จิตร ไม่อายเหมือรเอากายออกประจ้าน

ชักทำเนียบเปรียบเหมือรพระมารดา
 เปนวงปราศท์เลื่อมใสในสาสน้ำ
 ให้เลื่อมใสศัทธาในสีลทาน
 คำนก็เหนนเปนทิบรทัดถาน
 จะพาดนไปนิพานเปนเที่ยงทัน
 จะกลับลงก็เพราะคุณพระธรรมชั้น
 ดังเราทารเหนนทั่วทุกตัวคั่น
 หมิใช่เชื่อพระอรหัตได้มกผัน
 กอยดับคนตามพระพุทธิ
 ก็เปนนวงผูกหัดไว้ทั้งทรายขว่า
 คฤหาห่วงรักษพรรยาที่อันดี
 กอยบ้ายัดแตะละนอยเอาตัวนี้
 ไมเสียที่ที่ใดเกิดมาเปนคั่น
 มันจะภาเชือนชักตัดมกผล
 จะคาม โอมไปให้พลจันนี้พาด
 เจรจะจาสรงอนไม่ออนหว่าน
 คฤกคการจะให้เกิดเวรากอน
 ไม่มีสุกว่าคลเกลงเขร่งเสส่วน
 จิตรนั้นห่วงนควมมาณะเกาครอบงำ
 กิดอุบายหมายมาตทุกคั่นคำ
 อ้พุทะเลล้ำลักไปไม่ได้ความ
 ฉวยใดสิ่งนึ่งก็พุงเปนสองสาม
 ให้หลังเลื้อเกื้อตามจันเสียดัว
 เหนเข้ายักยักกระยิมทำยิมหัว
 ทำหมางมัวหมิพุงเมินสะเทินที่
 พาลพาโล่กอวราดาเสียดลี
 ฝดินฝดินาไม่ต้องการ
 ไหลคุณเคองทุมเถียงจีนเสียงจัน
 เขาเหนชัวทวารสรรคารเอง

ตัวอิจฉาพาดนไหจน์ยัก
 คฤทก้อกำทำชั่วไส้ตัวเอง
 ทังเทาม่นุคไมสรรเสถีย
 คอยและเลมเลียบเลาะพิเคราะห์ไป
 ก็เห่นแดคุณแควทังสามประการ
 ทาไครนบกลับนี้กรูสิงคิน
 คฤททุกข์โกลสิงได้ไ้ซ่มงู
 นักปราชญ์แปลไ้กระแสพระทรงญาณ
 คฤทราชโกลโจรโกลไ้อักคี่
 อาจจะไห้ยับควยอับจับ
 ถ้าไครมรรการุนคุณค่านับ
 ไ้จัสตรจิงตั้งเมตาไมสาทาร์
 อั้นชั่วคิมิยากปากลฉิน
 ความของไครอຍาก้อไ้จ้ยมาเจรรจา
 คอยถอยทอนผ่นอิจครคิดไ้ย้าว
 เมนรักคิงจะไ้ตั้งปอง
 จิงทุกขทั้นยจันยากถ้าบ่ากครับ
 ทิบางค้โมยเขากินอยู่ค้ำปี
 อะมณษบุรุดหัดอุบาคแต่
 ก้อไ้ค้มาซือคียาสูรากินอ้อ
 เปนคฤมิตเหมือรไม่พับพระศาสนา
 เทยิวกระเจิงลเล็งเล่ไม่เห่นไ้ย
 ดิงจะจันแดทรพไม้นับนัพ
 จิงขกสรรับนับถือวาเปนคฤ
 ทิลวงคฤไ้วคินเปนสัพพรุด
 แตดวงจิตรนั้นอิจฉาไม้นาอาย
 ไ้คฤเห่นเปนมคทะยัก
 ทาสอั้นเจอนเกลือนกคฤทังปวง
 ทำอ้วครู้ตู่พุทธวัจนะ

ไม่ค้มมากเขาควนคอยค้มเหง
 ไม่น่าเกรงทำตามอ่าเก้อไ้ย
 จะยับเห่นเสยเพราะจิตรไม่คิดไ้
 วาสิงไรจะเปนนิงทิงคิน
 จะประหารหามหักอ้อกฤส
 คงจะพนโกรทังสิประการ
 บรริมครุโพรคสัศวตรทบรหาร
 ชิงโกรสิประการแกบคฤค
 อุทะกะโกลสิไม่มีคิต
 จะภาคันไ้ไ้ไ้เวทะนานาร
 เปนชบัพไปทัวชั่วลुकหลาร
 หมิไ้ช้การอຍาควรกั้วไมเขาย่า
 อຍากุนกินจิตรเปนอุเบชชา
 ตั้งเมตาควยสคิตคอยคริตรอง
 ค้ำพระเจาสอรไ้ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้ไ้
 คฤทชัวทำไมไม่ตองพระบาพือ
 ตองหลิกกลับชุกชอนเทยิวรทนิ
 บางปู้ชัวช้อก้อไ้คินเป
 ไม้ยเลยิวแล่ผู้จิตรเปนนิจะสิน
 เปนอาจिनทำนะกำกระทำไป
 ทำบุญเอานเตนาไม่เลื่อมไ้
 เพราะวาใจหมิไ้ตั้งเมตาตัน
 หมันค้ำรับเล็งไม่มากก็ล้ะวัดะหล
 รักษาคันไปควาชีวาวัย
 ไ้หม่นุชนับถืออ้อออกชือหล้าย
 คิดอุบายคฤคคฤคคฤค
 ไม่เมตตาลามกั้นไ้ใหญ่หลวง
 หมิไ้เลงแลเห่นวาเปนพาล
 สรุสะนำใจเปนมเหือรเดระฉาร

ประการนี้จะทำบุญอุทิศการ
 บุญกุศลวันพลันสว่างหันทางไป
 ขึ้นให้ทหารภวามารักสาตินละ
 ึ่งยังไม่ได้ออระหัดแลไสตา
 ักผู้ยัดจำซึ้งคำสร
 ึ่งขึ้นปลงอะนิจังตั้งรำพึง
 สงฆาราชของเรานี้ไม้อิจริงง
 ักเกราะความสามสิบสองอาการกาย
 ึ่งอันแต่เกษาแปลว่าผ้ม
 ักมองหองอกกลับขามเปนจาวตาร
 ึ่งลับกล่อกลืนทั่วทั้งกาย้า
 ึ่งขึ้นชนหนั่งเนื้อกระดูกฟ้น
 ึ่งอันจะวิกตให้คลเห็น
 ึ่งอันองของเกลยิดสิ้นทั้งกำตัว
 ึ่งอันยั้งจั้งหลังใหญ่ในคี่เล็ก
 ึ่งอันนุษยสุคยากบวกลำครัน
 ึ่งอันกายคังจะกล้ายกลับไปแล้ว
 ึ่งอันแทนเที่ยงแท้ว่าแก่ชรา
 ึ่งอันยี่แต่จะถอยกำลั้งลัด
 ึ่งอันขึ้นแต่พืดน้ำเกลยิดกตัว
 ึ่งอันรักหักใจคฤาไฟรั้าคะ
 ึ่งอันไว้อไหนดได้เป็นครู
 ึ่งอันพิศเพี้ยนเปลยีนแปลกในค้อไค
 ึ่งอันอิทธิกล โทคเขลาขังเบาคว่าม
 ึ่งอันวาตณยังปองไมตรงตริ
 ึ่งอันอิทธิการผู้คิมปีญา
 ึ่งอันประก่อฟไว้ให้ชอบปัญญาปราถ
 ึ่งอันแทนแท้เนื้อกระนักประจักจจริง
 ึ่งอันปลงดังทางไน้พระไตรลักษณ

ให้ปราถนาพระนิการและเปนใญ้อ
 อยาหนึ่งแห่งแคลงใจว่าไกลัดดา
 เมื่อสุดสิ้นอายุชันณษา
 คังเกิดเปนเทว่าไน้ดาวะตึงย
 จังโอนออนใจกรีกระทุกถึง
 จิตรนั้นแท้แนเปนนึ่งถึงคว้ามด้าย
 อะนิจังไมแท้เที่ยงยามเมียงหม้าย
 พึ่งเกลยิดอายสิ้นทั่วทุกประการ
 นิยมชมพฤาเห็นว่าเปนแก่นสาร
 แก่ชราฆาทรทุกสิ่งอัน
 หนีไซจะแซรงแคลงว่าให้เหนชั้น
 อยาหม้ายมั่นจิตรปองเปนของตัว
 ังคับได้ไ้สรเอ็นสะหมองหัว
 ึงน้ำตาจะมัวไปทุกวัน
 ไปหมนิเวทสมบัติเมืองสวน
 แต่ชิวิตรคี่ไม่ทรจะพิรปตา
 จังหมายเอาเมืองแก้วจะคิกวา
 ึ่งถึงเขยวยากี่ไม้ชิลขึ้นคินตัว
 ึงคัยสัดคี่จะชรดหำรุดหัว
 ึงจะเป็นเหนทั่วทั้งข้มพู
 ึงไปหย้ากเสียบเพาะรักนั้นอ้อใจ
 ึงเปนปราชล่าครุไน้เรื่องคว้าม
 ึงช่วยเชรมไสรไว้เปนลักคนดักด้าม
 ึงจะหัวเราะเขายามด้วยวาจา
 ึงจะตอบติเปนคำคะระหา
 ึงจะยกมือโมทนาว่าเหนจิง
 ึงด้วยเหนทรมพระอนุสน์สาขอรร์ใหญ่ยัง
 ึงจะนั่งไหนดอย่าให้ขึงแรงภาวะนา
 ึงประเสฐค์หนักศักคี่อะนิสงนันนา

ถึงไหนทานรักษยสุกปรินรอยค้ำรา
 หย่ากพิณักละบุตรจะปรนนิบัติ
 ด้วยบาทพระธรรมทัฬหเป็นกลมเกลียว
 ทารอวยพรสรรเสริญไว้กับโลก
 ปัญญาอัยดังพระขันอันคมดี
 อรรบาทพระรมนิหนาคฤมาศิก
 กวาจะเตียนเวียรวนเห่นหันทาง
 จะสำเร็จเสร็จได้แต่เกาะเพียน
 กวาจะรอดไปถึงทาหนินาร
 ถึงแสนกับนปทติในมณุษ
 กำหนไว้ไซแต่ค้ำนำทายมิ
 อดสาตั้งปะทันิทาณปรารถนา
 เป็นพุกภูมิเลิศล้ำนี้ล้ำคั้น
 เป็นพระปัจเจกภูมิแลสาวัก
 ปรารถนาเพียงพระระหัดมัทคัตถญา
 ว่าไว้ท้อไหเห่นเป็นนี้ไสร
 จงอทยาแผ่กะละปะนาไปทุกขวรร
 สัพเสจจ์สำเร็จเรื่องเคามืองแก้ว
 ทงสินหาว่าครบจันจบจริง
 ขอไหเป็นปัจใจไปผายหน้า
 บริปุนพุนจหนสินครพครัน
 เมื่อศักระราชลวงไปได้สองพร
 แต่เดือนสิบปีมะโรงจัตวา
 หนังสื่อหลวงพีถ้ำไคร์ขยับมไปจ้งงได้เมตา

ก็ไม่เท่าว่ากว่านาแต่ครั้งเดียว
 อัยคักองจัดอญควยค้อกรสันเสียว
 จะเค็ดเคียวได้ด้วยอะไรดิ
 ชริงดับ โสภจะไคศุกกระเขมศรี
 จะบั้นบาทพระธรรมสืบสิริไห้เบาบาง
 รากนั้นภุกยากที่จะแผววาง
 เปนป็นได้ทีจะยงไปนิการ
 ขอมวนเวียรอญไ้วัตะสงสาร
 นับประมารอะสงขใจกำไรมิ
 จึงบริสุษธิไห้ไคศุกขกระเขมศรี
 เราหัตินก็นับเขากับกร
 ตามแต่จะเจตนาเป้นชั้นๆ
 นอกกวานั้นแลก็น้อยถอยลงมา
 ก็ดับนรกสินทุกขเป้นทุกขข่า
 ก็ไปนิพารภาธาไคเหมือรกัน
 จะไปไคก็เพราะคุณพระธรรมจร
 ดั่งเร้าทาไรตั้งสัตจัจจิง
 อยาคลาดแคล้วสงไสรทงหัยหญิง
 อการสามสืบสองสิงก็ครบครัน
 ไ้สินทุกขสุกขากระเขมสร
 กำนคสัตนับวันแต่เดิมมา
 กับเสฐ์นรรสามรอยเจตตีปห้า
 วันประหัทจिनสิบหาตำเรฐ์เอัย
 อยาไค้นอรอานณะทาไรเอัย

จบเรื่อง

๗๗๖ © ๒๕๖๖

เรื่อง เข้าเมืองแก้ว

ของหลวงพุดผา วัดโยธานิมิต ต.วังกระแจะ อ.เมือง จ.ตราด

ข้าพเจ้าชื่อมหาหงคสีล
 ลมพัดมิให้มีผลแก่ตนครัน
 พระกริ่งได้มาพบพระศาสนา
 พระกริ่งอยู่ล้างองค์พระทรงญาณ
 ทั้งพระไตรปิฎกสามประนามนบ
 ข้าพเจ้าเคยหนึ่งพบองค์พระทรงธรรม์
 พระกริ่งมาชูตนให้พ้นทุกข์
 พระกริ่งอยู่ในมณูษย์ก็สุดงาม
 พระกริ่งดูแล้วมาเห็นแก้วสว่างภพ
 พระกริ่งมากดีทั้งมีเงิน
 พระกริ่งทรงพุทธสุดทวีป
 พระกริ่งนั้นรำพึงถึงความตาย
 พระกริ่งจะได้เป็นมณูษย์นี้สุดยากแสน
 พระกริ่งมีความพอให้เห็นเป็นสำเนา
 พระกริ่งจะลครมิได้สอดเห็นเดือนตะวัน
 พระกริ่งนอกน้อยลอยคามทะเลวน
 พระกริ่งโยนยากมากนับกว่าหมื่นพัน
 พระกริ่งจะธรรมล้ำเลิศได้เกิดมา
 พระกริ่งจะใครคนอยู่ว่าจนยังไม่ทำ
 พระกริ่งจะไม่ให้ทรัพย์สิ่งไรแต่ใจปลง
 พระกริ่งจะปลงลงเป็นหนึ่งให้พึ่งเชื่อ
 พระกริ่งจะสรรเสริญคนว่าคนดี
 พระกริ่งจะยกเป็นมิจฉาพิรุชาติ
 พระกริ่งจะหนีได้เกิดมาเป็นคน
 พระกริ่งจะลดมาเป็นสัมมาทิฐิแล้ว

.....ไม่เป็นอัน
 ประเสริฐสิ้นในมณูษย์สุดสรรค์
 คงตามทันพระเมตตรัยผู้ใจอารีย์
 แลไม่เห็นองค์พระกรุณาในวิหาร
 กับประทานศาสนาไว้ห้าพัน
 กรบแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ
 ธิ สามัญปรนนิบัติบัญญัติตาม
 เสวยสุขในวิมานชาญสนาม
 ที่ทำตามต้องบทพระทศพล
 เร่งปรารถนากองการที่เป็นกุศล
 อย่างนึกเหนงแคลงใจว่าไม่ตาย
 ยังเร่งรีบไปนิพพานจบสูญหาย
 ก็จะไม่คลายความชั่วที่มีวมา
 ด้วยยากแค้นตั้งกลิ้งครกขึ้นบนเขา
 ดั่งหนึ่งเต่าวนวายในสายชล
 ต่อร้อยปีเดานั้นจึงพุททหน
 เมื่อไรจะคลสบช่องที่ล่องมา
 เราเกิดมากกว่านั้นเป็นหนักหนา
 เร่งรักษาศีลพระเจ้าทรง
 นี้คือกรรมบังจิตให้คิดหลง
 ก็จะไม่คงได้พบพระไมตรี
 เห็นบาปเมื่อเกลียดกลัวเอาตัวหนี
 จะเป็นที่เสนาหาประชาชน
 หมิ่นประมาทมิตรไปไม่ให้เห็นหน
 ไม่รู้สีกนี้กว่าตนนั้นคนดี
 สว่างแจ้งแสงแก้วทุกกราสี

คำไม่ไม่จงรักด้วยภักดี
 ณะเป็นลักเลงเล่นหัวให้ตัวทุกข์
 ณะทั้งทรัพย์สินทั้งตัวก็อุปมาณ
 ณะยังมีหน้าชั่วเสพสุราเสก
 ณะพาตนให้ลำบากทั้งยากจน
 ณะหัวโง่โง่โง่โง่โง่โง่โง่
 ณะฉลาดอาจองค์ทำงานใจ
 ณะรักโทษคุณว่าบุญบาป
 ณะที่คนครหานินทาตั้ง
 ณะมีกแห่งแคลงคำที่รู้ว่า
 ณะว่าแต่พอเพราะพิเคราะห์ดู
 ณะว่าชั่วเกลียดกลัวอย่าได้ทำ
 ณะหากเพียรภาวนาพยายาม
 ณะผู้ใดใจกตเวที
 ณะพรรับนับท่านผู้มีคุณ
 ณะที่คนการุณสรสรรเสริญ
 ณะเร่งคิดอนิจจังตั้งเมตตา
 ณะประกอบพร้อมทั้งกายและดวงจิต
 ณะคนโหดชาติชั่วไม่กลัวกรรม
 ณะนั้นอีกกล้าหาญข้างการบาป
 ณะปัจจุบันก็จะปล้นถึงไซ้ตรวน
 ณะมีดดับขันธธี่จะปล้นเสวยทุกข์
 ณะไปตกนรกอยู่ยืนาน
 ณะเหมือนหญิงพาลกลับกลอกนอกใจผัว
 ณะว่าให้เห็นความตามบาป
 ณะรพนพคุณทุกคืนค่ำ
 ณะชวนตนปรนนิบัติภักศา
 ณะก็เห็นเป็นสิริไม่ติเตียน
 ณะมีความสัตย์เป็นสวัสดิมงคล

เทียวเลวีเข้ากรอกทุพลพาล
 ชักชวนกันเห็นว่าเป็นสุขสนุกสนาน
 คนออกซื้อคือด้านประจานตน
 ทำตัวเหลวไหลไม่เป็นผล
 เป็นจิตมามีคหม่นไม่เห็นภัย
 ก็นับถือกันตามพวกพาลวิสัย
 เอาแต่ได้ไม่คิดอนิจจัง
 น้ำใจหยาบระยำยับดั่งสับหนิง
 ด้วยใจคนมิได้ตั้งกตัญญู
 เทศนาในคัมภีร์ก็มีอยู่
 สิ่งไรรู้เร่งปรนนิบัติตาม
 จะเป็นกรรมด้วยละเมิดในข้อห้าม
 อย่าหลงไหลในกามกิเลส (คุณ)
 สติดีอันหนองเหนียวไม่เลี้ยวจน
 ไม่เสียวงศ์พงศ์สกุลที่เกิดมา
 จะจำริญเป็นบรมสุขข
 บำเพ็ญเพียรภาวนารักษารธรรม
 กุศลคงจะตามติดไปอุปถัมภ์
 ไม่มีใครนับยับระยำด้วยกรรมกวน
 ยิ่งกว่าต้องคำสาปพระอิศวร
 ประกอบโทษโปรดถ้วนทั้งห้าประการ
 ไม่มีสุขปรีเปรมเกษมศานต์
 โดยประมาณวันคืนถึงหมื่นปี
 เป็นคนชั่วสารพัดไม้บัคสี
 ชื่อภรรยาสามีแต่ก่อนมา
 ไม่กล่าว(คำ)ให้โมโหเป็นโทษา
 ตามประสาสิ่งดีที่มีจน
 จงพากเพียรแต่ที่เห็นจะเป็นผล
 จะพาตนให้ได้สุขทุกวันคืน

โกรธไม่เลียงเลียงความไม่หยาบหยาบ
 อย่านึกผู้นำฟังเป็นยังยืน
 อย่านั่งมองตรงความตามสำเนียง
 อย่านั่งไม่ต้องว่าให้คำดี
 อย่านั่งอยู่ดูหาชักผ้าผ่อน
 อย่านั่งมาที่จะไปน้ำใจตรง
 อย่านั่งไว้จะเป็นพาลชาลญาจาง
 อย่านั่งตีสารพัดช่างจัดแจง
 อย่านั่งพิงพาลดาษคั่นถือมานะ
 อย่านั่งลั่นกล่วงประเวณี
 อย่านั่งกตทรยศน้ำใจหยาบ
 อย่านั่งพิงพาลหาญหักไม่รักตัว
 อย่านั่งจู้บันก็พลันระย้ายาก
 อย่านั่งชาติเขาปรารถนาชม
 อย่านั่งเล่นเห็นสนุกเป็นสุขขา
 อย่านั่งงานรทกมกมุ่นแต่ผู้เดียว
 อย่านั่งจู้หนามคมดั่งลมกรด
 อย่านั่งมีในคัมภีร์พระมัลลย์
 อย่านั่งพิงชั่วมัวเมาด้วยกาเม
 อย่านั่งมีใครนับถือตนว่าคนดี
 อย่านั่งพิงพิงได้สมัครร่วมสังฆาส
 อย่านั่งพิงพินินประมาทของอาจใจ
 อย่านั่งพิงชั่วมัวหมองเป็นสองจิต
 อย่านั่งพาดนหม่นหมองไม่ต้องการ
 อย่านั่งสิ่งอื่นก็ไม่ขึ้นเท่าคุณพระ
 อย่านั่งจะชมว่าประเสริฐเป็นเลิศชาย
 อย่านั่งถูกเมียมิ่งมิตรสนิทรัก
 อย่านั่งก็เห็นเป็นสรีไม่คิดตัว
 อย่านั่งคบคนดีมีสัมมาคารวะ

ดูราบคาบสารพัดไม่ขัดจิ้น
 เวลานอนผ่อนตื่นก่อนสามี
 จึงเรียกว่ารักนวลสงวนศรี
 แท้สตรีเชื้อชาติสกุลวงศ์
 ที่นั่งนอนกระจกหวีไม่มีผง
 สงวนพงศ์มิให้มิตรนั้นคิดแคลง
 ก็แสนสวาทมิได้หน่ายเสน่ห์แห่ง
 ไม่คกลางแคลงเป็นอุประคนมี
 ไม่ฟังธรรมคำพระชินสีห์
 เป็นสตรีคือด่านสันดานตัว
 ไม่กลัวบาปคบขู้ขึ้นเหนือผ้า
 เทพทั่วก็แข่งไม่เชยชม
 เพราะมักมากหลายขู้เข้าสู่สม
 จะนิยมแต่พาลสันดานเดียว
 เมื่อชาติหน้ามิได้คิดจิตเจตिय
 พญายมต้มเคี้ยวในกลางไฟ
 โดยกำหนดสืบห้องคฤสถิได้
 โลหิตไหลซาบสิ้นทั้งอินทรี
 ทำเสเพลไม่เชื่อธรรมพระชินสีห์
 แท้สตรีชาติชั่วไม่กลัวภัย
 มิใช่ปราชญ์คนเปรตเศษวิสัย
 จึงรักใคร่ประเวณีสตรีพาล
 อย่าเชื่อสนิทหลงรักสมัครสมาน
 จงประหารหักรักรักด้วยความตาย
 จงมานะหักห้ามให้เหือดหาย
 รักษากายอย่าให้หม่นด้วยขุ่นมัว
 ที่รู้จักบำรุงบุญรู้คุณผ้า
 คอยถนอมกลม่อมกลัวไว้กับเรือน
 เป็นบุญจะหาได้ที่ไหนเหมือน

ให้ทรงโอรสแก่แม่เรือน
 ดั่งพระวิฆโศภิตที่ตัวฉลาด
 ช่วยสั่งสอนตามคำพระศาสดา
 ใฝ่เรียนเหมือนพระบิดาที่อันดี
 ลักวาท์เป็นบัณฑิตนัฏการ
 ใฝ่เรียนนุชนี่สุดทุกข้ออยู่สามห่วง'⁹
 ยืนยาวอยู่ผูกคอกในปัจจุบัน
 ใฝ่เรียนพระเวทย์ในวิสัยสัตว์
 คนเรากล่อมมนุษย์มัทชน¹⁰
 ใฝ่เรียนพระทัยนี้ก็แสนเพราะแห่นหวง
 ใฝ่เรียนพระเวทย์ซึ่งบาทา
 ใฝ่เรียนพระเวทย์แห่งเหนียวเอาไว้นัก
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักหักตามประเวณี
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักหวังดวงจิตอย่าอิจฉา
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักหวังตั้งหน้าเมตตากคน
 ใฝ่เรียนพระเวทย์โง่โง่หรือหยา
 ใฝ่เรียนพระเวทย์โง่โง่โง่ร้ายน้ำใจพาล
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักเชิญให้เป็นทุกข์
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักเน้นใจไม่ใคร่ครวญ
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักเป็นอิจฉาพยาบาท
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักเน้นแนมด้วยถ้อยคำ
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักเน้นถารณ์ทะยานยัง
 ใฝ่เรียนพระเวทย์เสริมเติมตะบอยสำออยความ
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักพาใจให้ลำบาก
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักไว้เหมือนอย่างตัว
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักหุนเห็นเป็นโมโห
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักคว้าวให้อัปรีย์
 ใฝ่เรียนพระเวทย์นักข่มท่านรำพันเรื่อง
 ใฝ่เรียนพระเวทย์เหมือนเอากายออกประจาน

ชักทำเนียบเปรียบเหมือนพระมารดา
 เป็นวงศ์ปราชญ์เลื่อมใสในศาสนา
 ให้เลื่อมใสศรัทธาในศีลทาน
 คนก็เห็นเป็นที่บรรทัดฐาน
 จะพาคนไปนิพพานเป็นเที่ยงทัน
 จะลับลวงก็เพราะคุณพระธรรมจรรย์
 ดังเราท่านเห็นทั่วทุกตัวคน
 มิใช่เชื่อพระอรหันต์ได้มรรคผล
 กอบคอบคนตามพระพุทธรูทีกา
 ก็เป็นห่วงผูกหัดไว้ทั้งซ้ายขวา
 คือห่วงรักภรรยาที่อันดี
 กอบบ่ามัดแต่ละน้อยเอาตัวหนี
 ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นคน
 มันจะพาเชื่อนชักตัดมรรคผล
 จะข้ามโอชะไปให้พ้นจนนิพพาน
 เจรจาแสนจนไม่อ่อนหวาน
 คือคิดการจะให้เกิดเวรากวน
 ไม่มีสุขว่าคนแกล้งแสวงเสสวน
 จิตนั้นหวนด้วยมานะเข้าครอบงำ
 คิดอุบายหมายมาดทุกคืนค่ำ
 พุดละล้าละลักไปไม่ได้ความ
 ฉวยใดสิ่งหนึ่งก็พุดเป็นสองสาม
 ให้หลงเลกเพื่อตามจนเสียตัว
 เห็นเขายกยิ่งกระหึ่มทำอิมหัว
 ทำหมางมัวมิพุดเมินสะเทินที
 พาลพาโลกก่อนว่าค่าเสียคติ
 ชาตินี้ชาติหน้าไม่ต้องการ
 ให้ขุนเคืองทุ่มเถียงขึ้นเสียงฉาน
 เขาเห็นชั่วทั่วบ้านต้นคานเอง

คับอิจฉาพาดนให้จนยาก
 ถึงก่อกรรมทำชั่วใส่ตัวเอง
 ทั้งทวามนุษย์ไม่สรรเสริญ
 ลวงและเล็ดเลียบเลาะพิเคราะห์ไป
 ถึงเห็นแต่คุณแก้วทั้งสามประการ
 ถ้าใครนับกลับนี้กรู้สึกตน
 สุาททุกข์ภัยสิ่งใดในชมพู
 นี้ปราชญ์แปรในกระแสพระทรงญาณ
 หรือราชภัยโจรภัยภัยอัคคี
 จะให้ยับด้วยอับจน
 นี้การมั่นคงคุณคุณค่านับ
 นี้จึงตั้งเมตตาไม่สาธารณ์
 นี้ว่าดีมียากปากคนฉิน
 ของของใครอย่าพอใจมาเจรจา
 อยยถอยถอยผ่อนจิตคิดให้ยาว
 นี้ก็คิดจะได้ดัง(ใจ)ปอง
 นี้ทุกข์ทนจนยากลำบากครบ
 นี้บ้างขโมยเขากินอยู่ตาปี
 นี้มนุษย์บุรุษชาติอุบาทว์แท้
 หรือได้มาซื้อขี้ยาสุรากิน
 นี้คนมีคเหมือนไม่พบพระศาสนา
 นี้ยวกระเจิงระเริงเล่นไม่เห็นภัย
 นี้จะจนแต่ทรัพย์ไม่นับนับ
 นี้ยกสรรพนับถือว่าเป็นคน
 นี้กลาง¹⁴ คนไว้ตนเป็นสัปบุรุษ
 นี้ดวงจิตนั้นอิจฉาไม่น่าอาย
 นี้ให้คนเห็นเป็นมัททายก
 นี้ทำสอนเงื่อนไขเงินเกลื่อนกลคนทั้งปวง
 นี้ทำอวดรู้ดูพระวังนะ

ไม่อวดมากเขาควรคอยข่มเหง
 ไม่ขำเกรงทำตามอำเภอใจ
 จะยับเขินเสียเพราะจิตไม่คิดได้
 ว่าสิ่งไรจะเป็นหนึ่งที่พึงตน
 จะประหารห้ามหักอักกุศล¹¹
 คงจะพันไพรทั้งสี่ประการ
 บรมครูโปรดสัตว์ตัดบรรหาร
 ชิงไพรสี่ประการแก่บุคคล
 อุทกภัยเป็นสี่ไม่มีผล
 จะพาดนให้ได้เวทนนาน
 เป็นฉบับไปทั่วชั่วลูกหลาน
 มิใช่การอย่าควรกล่าวไม่เข้ายา
 อย่ากรุ่นจินจิตเป็นอุเบกขา
 ตั้งเมตตาด้วยสติคอยตริตรอง
 คำพระเจ้าสอนไว้ไม่เป็นสอง
 ที่คนชั่วทำไม่ต้องพระบาติ
 ต้องหลีกหลบชุกซ่อนเที่ยวอนนหนี
 บ้างเป็นขี้ข้าขอพอได้กิน
 ไม่เหลียวแลผูกจิตเป็นนิจศีล
 เป็นอาฉินทากรร¹²กระทำไป
 ทำบุญเอาแต่หน้าไม่เลื่อมใส
 เพราะว่าใจมิได้ตั้งเมตตาตน
 หมั่นคำรบ¹³ถึงไม่มากก็วันละหน
 รักษาตนไปกว่าชีวาวย
 ให้มนุษย์นับถือออกชื่อหลาย
 คิดอุบายระคนด้วยกลลวง
 ไม่เมตตาตามก้นนั้นใหญ่หลวง
 มิได้ลวงแลเห็นว่าเป็นพาล
 สารุสะน้ำใจเป็นเหมือนแควัจฉาน

กิเลสหุ้มกลุ่มหน้าไม่สามานย์
 ส่วนว่ากรรมทำไมให้คนเห็น
 คงติดตัวตามตนไปจนตาย
 จักทุกข์แลลบลอดสิ้น
 แม้นได้ถือสัจย์นั้สการ
 ใครทำชั่วแข่งชั่วระยำยับ
 ไปสู่กรรมนั้บอนันต์พุทธทันดร
 ถ้าผู้ใดใจเป็นกุศลา
 มีบริวารชมชื่นถึงหมื่นพัน
 ถึงมาเป็นมนุษย์บุุชชน
 มีรูปดีสีเนื้อก็เยื่อใย
 ก็ไปบาปหยาบด้วยอกุศล
 ถึงเกิดเป็นคนก็ไม่พ้นสกุลพาล
 บ้างก็เป็นยาจกจนคนไปขี้
 แล้วยากจนวิกลด้วยเป็นหลายพัน
 ที่จริงเป็นอนิจจังเหมือนยักกล่าว¹⁵
 หมันระลึกตรึกคิดพิจารณา
 ปฐมไว้ถึงใจให้เป็นทาน
 ได้สติตรึกระลึกเอา
 แม้นเป็นทานคือदानไปทั้งชาติ
 จะก่อกรรมทำอุบาสว่ทุกชาติไป
 ถึงจะได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์
 ไปเข้ากระสุน¹⁶แบกสลักอังกุลา
 ครันดับขันธโลกนั้นเป็นเที่ยง
 ถึงจะมีญาติวงศ์พงศ์สกุล
 ข้าพเจ้ากล่าวไว้เหมือนให้สติ
 อุดสำหรับทรมาณใจให้คุ้นเคย
 ที่ท่านเกิดเป็นอินทร์พรหมบรมสุข
 เมื่อชาติก่อนเป็นมนุษย์เหมือนอย่างเรา

แท้สันดานดวงจิตไม่คิดอาย
 จะหนีเร็นสักเท่าไรก็ไม่หาย
 เทพทั่วทั้งหลายเป็นทิพย์ญาณ
 ทั้งแผ่นดินเห็นไปทั่วทุกสถาน
 ต่างประทานช่วยอำนาจพร
 มิได้นับเข้าปฏิสังขรณ์
 จงคิดผ่อนให้เห็นใจปัจจุบัน
 เพื่อชาติหน้าจะได้ไปอยู่สุวรรค์
 คงจะทันศาสนาพระเมตริย์
 ก็ปฏิสนธิเข้าสกุลอันเลื่อมใส
 ก็ต้องในลักณาทุกประการ
 มักจะคลไปเข้าห้องเดรัจฉาน
 มีอาการให้เห็นอย่างเป็นต่างกัน
 เกิดมาไม่รู้คุณพระธรรมขั้นธ
 ที่เกิดมาวันหนึ่งสองวันก็มรณา
 ในเรื่องราวให้เห็นทุกข์แลสุขขา
 ที่คนดีมีปัญญาจงจำเอา
 แล้วกลับสละละความชั่วที่ตัวเอง
 พระพุทธเจ้าคงจะโปรดให้พ้นภัย
 พระจอมปราชญ์ท่านจะโปรดอย่างไรได้
 กำหนดไฟประลัยกัลป์จะพรณา
 ไม่บริสุทธิสบพบพระศาสนา
 จะทนทุกข์เวทนาด้วยอาดูร
 ไม่หลีกเลียงขุมเปรตที่เสพสุญ
 จะเพิ่มพูนไปให้ไม่ถึงเลย
 จงตรองตริระลึกเตือนอย่าเชื่อนเฉย
 อย่าละเลยลิมตัวให้มัวเมา
 ไม่มีทุกข์สิ้นโทษที่โจดเขลา
 ท่านเชื้อธรรมคำพระเจ้าที่สอนใจ

ประการหนึ่งจะทำบุญอุทิศฐาน
 มนุษย์สวรรค์ปล้นสว่างหนทางไป
 หมั่นให้ทานภาวนารักษาศีล
 ถึงยังไม่ได้อรหันต์แลโศคา
 ถ้าผู้ใดจดจำซึ่งคำสอน
 ให้หมั่นปลงอนิจจังตั้งรำพึง
 สังขารของเราไม่จีรัง
 พิเคราะห์ความสามสิบสองอาการกาย
 ตั้งต้นแต่เกศาแปลว่าผม
 ลำแล้วหงอกกลับขาวเป็นจาวตาล
 มันกลีบกลอกสิ้นทั่วทั้งกายา
 กิ่งเล็บขนหนังเนื้อกระดูกฟัน
 ารพัดจะวิกลให้คนเห็น
 โลหิตหนองของเกลียดสิ้นทั้งตัว
 อย่างวางงหลงไหลในกิเลส
 เป็นมนุษย์สุดยากลำบากครัน
 อันร่างกายคงจะกลายกลับไปแล้ว
 จึงจะเห็นเที่ยงแท้ว่าแก่ชรา
 นับวันแลแต่จะถอยกำลังลด
 อย่างซึมซื่นแต่พินาศเกลียดกลัว
 ให้ตัดรักหักใจหรือไฟราด
 ว่าไว้พึงให้เห็นได้เป็นครู
 เมื่อนึกเพี้ยนเปลี่ยนแปลกในข้อใด
 เหมือนที่คนโง่เขลาขี้เบาความ
 ด้วยว่าตนยังปองไม่ตรองตรี
 เหมือนที่ท่านผู้ดีมีปัญญา
 เก็บประกอบไว้ให้ชอบปัญญาปราชญ์
 ถ้าเห็นแท้แน่จักประจักษ์จริง
 ให้ปลงลงทางในพระไตรลักษณ์

ให้ปรารถนาพระนิพพานและเป็นใหญ่
 อย่านึกแค้นแกล้งใจว่าไกลตา
 เมื่อสูญสิ้นอายุชันษา
 คงเกิดเป็นเทวดาในดาวดึงส์
 จงโอนอ่อนใจกรีก'ระลึกถึง
 จิตนั้นแท้แน่เป็นหนึ่งถึงความตาย
 อนิจจังไม่แท้เที่ยงอย่าเมียงหมาย
 พึงเกลียดคอยสิ้นทั่วทุกประการ
 นิยมชมหรือว่าเห็นเป็นแก่นสาร
 แก่ชราสาธารณ์ทุกสิ่งอัน
 มิใช่จะแสรังแกล้งว่าให้เห็นจน
 อย่าหมายมั่นจิตปองเป็นของตัว
 ทั้งดับใดใส่เอ็นสมองหัว
 หูตึงหน้าตาจะมัวไปทุกวัน
 ไปชมนิเวศสมบัติเมืองสวรรค์
 แต่ชีวิตก็ไม่ทันจะพริบตา
 จงหมายเอาเมืองแก้วจะดีกว่า
 ถึงเขี้ยวเขาก็ไม่ขึ้นขึ้นคืนตัว
 ที่เคยสลดก็จะทรุดชำระดูทั่ว
 คงจะเป็นเห็นทั่วทั้งชมพู
 ที่ไปยากเสียเพราะรักนั้นอักษุ¹⁸
 ถ้าเป็นปราชญ์ฉลาดรู้ในเรื่องความ
 ช่วยแซมใส่ไว้เป็นหลักคนทักถาม
 จะหัวเราะเยาะหยามด้วยวาจา
 จะตอบดีเป็นคำครหา
 จะยกมือโหมทนาว่าเห็นจริง
 ด้วยเห็นธรรมพระอนุศาสตร์อันยิ่งใหญ่
 จะนั่งโหมอย่าให้นั่งเร่งภาวนา
 ประเสริฐศักดิ์หนักอานิสงสันนั้นหนา

ถึงให้ท่านรักษาศีลสิ้นสักร้อยครา
 ยากที่คนกมลบุตรจะปรนนิบัติ
 ด้วยบาปพระธรรมทัฬหมาเป็นกมลเกลียว
 ท่านอวยพรสรรเสริญไว้กับโลก
 ปัญญาซึ่งดั่งพระขรรค์อันคมดี
 อันบาปกรรมนี้หรือคือข้าศึก
 กว่าจะเตียนเวียนวนเห็นหนทาง
 จะสำเร็จเสร็จได้แต่เพราะเพียร
 กว่าจะรอดไปถึงท่านี่ช้านาน
 ถึงแสนกัปนับชาติในมนุษย์
 กำหนดไว้ใหม่แต่คำทำนายมี
 อุตสาห์ตั้งปณิธานปรารถนา
 เป็นพุทธภูมิเลิศล้ำนี้สำคัญ
 เป็นพระปัจเจกภูมิแลสาวก
 ปรารถนาเพียงพระอรหันต์มีคัลลา
 ว่าไว้พอให้เห็นเป็นนิสัย
 จงอุตสาห์แผ่กะละปนา^{๑๙}ไปทุกวัน
 สรรพเสร็จสำเร็จเรื่องเข้าเมืองแก้ว
 ทั้งสิ้นหาว่าครบจนจบจริง
 ขอให้เป็นปัจจัยไปภายหน้า
 บริบูรณ์พูนจบสิ้นครบครัน
 เมื่อสักการชวลงลับไปได้สองพัน
 แต่เดือนสิบปีมะโรงจัตวา
 หนังสือหลวงพุดตาไครหิบบิรมไปจงได้เมตตา

ก็ไม่เท่าภาวนาแต่ครั้งเดียว
 ยังข้องขัดอยู่ด้วยข้อกระสันเสียว
 จะเด็ดเดี่ยวได้ด้วยอะไรดี
 ทรงดับ โสภจะ ได้สุขเกษมศรี
 จะบ้นบาปพระธรรมสืบศิลาให้เบาบาง
 รากนั้นลึกยากที่จะแผ้วถาง
 เป็นบันไดที่จะย่างไปนิพพาน
 ขอมวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร
 นับประมาณอสงขัยกำไรมี
 จึงบริสุทธิให้ได้สุขเกษมศรี
 เราชาคินี้ก็นับเข้ากับกัลป์
 ตามแต่จะเจตนาเป็นชั้น ๆ
 นอกกว่านั้นแล้วก็น้อยดอยลงมา
 ก็ดับนรกสิ้นทุกข์เป็นสุขขา
 ก็ไปนิพพานพาราได้เหมือนกัน
 จะไปได้ก็เพราะคุณพระธรรมจันทร์
 ดังเราท่านใจตั้งสัจจริงจริง
 อย่าคลาดแคล้วสงสัยทั้งชายหญิง
 อาการสามสิบสองสิ่งก็ครบครัน
 ให้สิ้นทุกข์สุขขาเกษมสันต์
 กำหนดสรรพนับวันแต่เดิมมา
 กับเศษนั้นสามร้อยเจ็ดสิบห้า
 วันประหัตย์^{๒๐}ขึ้นสิบห้าสำเร็จเอย
 อย่าได้นอนอ่านนะท่านเอย
 จบเรื่อง

๗๗๖ © ๒๕๖๖ ๕๖๖

เชิงอรรถ

1.	ผู้ลาก	=	ผู้ดี (ผู้มลาภมากดี)
2.	พระไมตรี	=	พระศรีอารยเมตตรัย (พระศรีอารีย์)
3.	กรอก (คำโบราณ) เขียนตามต้นฉบับ	=	ตลก
4.	ลักเลง (คำโบราณ) เขียนตามต้นฉบับ	=	นักเลง
5.	ทำนอง (คำโบราณ) เขียนตามต้นฉบับ	=	ทะนง
6.	คำรพ (คำโบราณ) เขียนตามต้นฉบับ	=	เคารพ
7.	ไม่ เขียนตามต้นฉบับ	=	ให้
8.	เห็นดู (เขียนตามต้นฉบับ)	=	เอ็นดู
9.	สามห้วง	=	ห้วงชีวิต , ห้วงสมบัติ , ห้วงลูกเมีย
10.	มุทชน เขียนตามต้นฉบับ	=	บุถุชน
11.	อักษุส (ภาษาปาก)	=	อกุศล
12.	ทานะกรรม (ภาษาปาก)	=	ทรมาน
13.	คำรบ (เขียนตามต้นฉบับ)	=	เคารพ
14.	लग (เขียนตามต้นฉบับ)	=	บาง
15.	ย้งกล่าว (ภาษาปาก)	=	ดั่งกล่าว
16.	กระทูน (คำโบราณ)	=	ตระกูล
17.	กรีก (คำโบราณ)	=	ตริก
18.	อักษุ (เขียนตามต้นฉบับ)	=	อักษุ
19.	กะละปนา เขียนตามต้นฉบับ	=	กัลปนา
20.	วันประหัตย์ (คำโบราณ)	=	วันพฤหัสบดี